
**Współpraca z koordynatorami
SCWEW jako organizacja
ucząca się**

Współpraca z koordynatorami SCWEW jako organizacja ucząca się

Autorzy:

Iwona Majewska, Beata Pałka, Dorota Kret, Dariusz Bielecki,
Monika Borucka, Magdalena Fatyga, Aneta Frączek, Beata Paradowska-Hordejuk,
Urszula Marzęda, Paweł Misiarz, Daria Polonis-Traczyńska, Edyta Rzeźnicka,

Małgorzata Bielecka, Elżbieta Kręcisz-Plis, Iwona Lipiec,
Katarzyna Orzeł, Marzena Śpiewak, Jan Wasilewicz.

Redakcja:

Beata Pałka, Dariusz Bielecki.

Konsultacja merytoryczna:

dr Dorota Prysak

Publikacja jest rozpowszechniana na zasadach licencji Creative Commons Uznanie Autorstwa –
Użycie Niekommercyjne (CC BY-NC)

Publikacja opracowana w ramach realizacji projektu *Pilotażowe wdrożenie Modelu funkcjonowania Specjalistycznych Centrów Wspierających Edukację Włączającą*, współfinansowanego ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego.

Spis treści

Streszczenie	5
Wstęp. Kształcenie uczniów ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi	6
Rozdział I. Dlaczego my?	9
Rozdział II. My jako SCWEW	11
Rozdział III. Placówki objęte wsparciem	13
Rozdział IV. Realizacja działań SCWEW.....	25
Rozdział V. Organizacja ucząca się.....	27
Zakończenie. Efektywność działań jednostek w ramach organizacji uczącej się.....	58
Bibliografia	60
Spis wykresów	61
Spis zdjęć.....	62

Streszczenie

W niniejszej publikacji przedstawiono opis i wnioski ze współpracy zespołu SCWEW z koordynatorami do spraw edukacji włączającej w ramach przedsięwzięcia grantowego „Specjalistyczne Centrum Wspierające Edukację Włączającą w Lublinie” z wykorzystaniem koncepcji organizacji uczącej się Petera Senge.

Realizacja założeń edukacji włączającej wskazuje nowe zasady wsparcia szkoły ogólnodostępnej, która powinna być gotowa na wychowanie i edukację każdego ucznia. Odpowiednie przygotowanie nauczycieli oraz placówki edukacyjnej jest gwarancją prawidłowej realizacji zadań edukacji włączającej. „Od współczesnego nauczyciela oczekuje się ciągłego doskonalenia się, podnoszenia swoich kwalifikacji oraz umiejętności zastosowania nabytej wiedzy w praktyce w celu przygotowania uczniów, szczególnie niepełnosprawnych, do życia w dynamicznie zmieniającej się rzeczywistości¹”.

Przedsięwzięcie „Pilotażowe wdrożenie modelu Specjalistycznych Centrów Wspierających Edukację Włączającą (SCWEW)” wprowadziło nową funkcję i określiło zadania, jakie pełnić będzie koordynator ds. edukacji włączającej i współpracy ze SCWEW. Niezbędne w realizacji jego zadań są otwartość na zmianę w edukacji, dążenie do podnoszenia kompetencji zawodowych, poszukiwanie nowych pomysłów i rozwiązań, analizowanie potrzeb przedszkola/szkoły oraz zdolność dzielenia się wiedzą z innymi. Pomocne w realizacji tych założeń było wdrożenie zaproponowanej przez Petera Senge koncepcji, tak aby cała placówka i jej pracownicy stali się szkołą uczącą się.

¹ <http://cejsh.icm.edu.pl> [dostępność 28-06-2023]. Skotnicka Beata, *Szkoła inkluzyjna jako organizacja ucząca się*

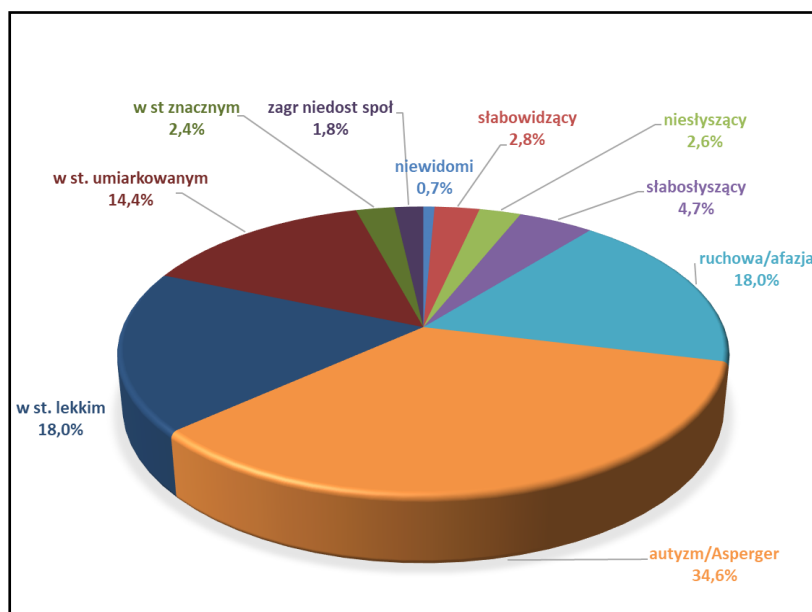
Wstęp. Kształcenie uczniów ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi

Według danych na wrzesień 2021r. wśród 65 036 wychowanków przedszkoli i uczniów szkół w Lublinie, 2 421, czyli 3,72% posiada orzeczenie o potrzebie kształcenia specjalnego.

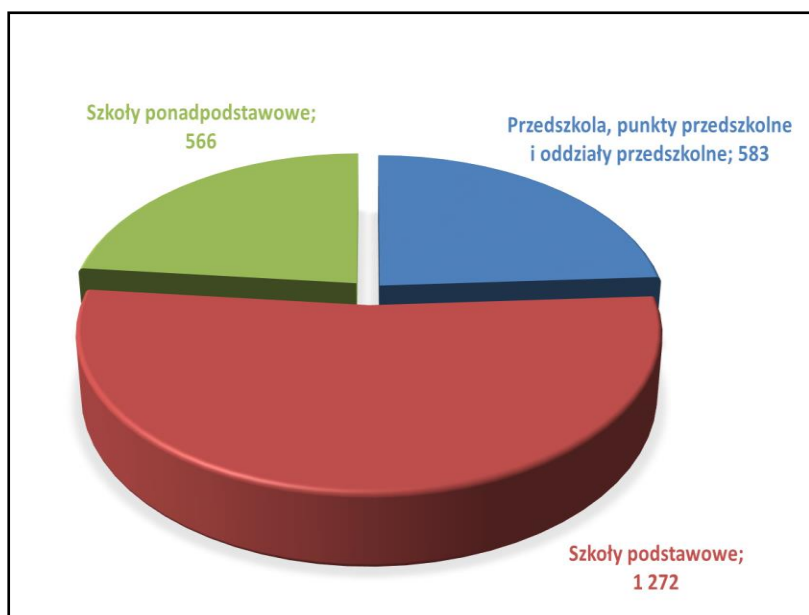
Wykres 1. Liczba wychowanków i uczniów z orzeczeniem o potrzebie kształcenia specjalnego.

Poniższy diagram przedstawia podział orzeczeń o potrzebie kształcenia specjalnego wydanych ze względu na rodzaj niepełnosprawności. Zwrócić należy uwagę, że najliczniejszą grupę stanowią uczniowie z spektrum autyzmu, z niepełnosprawnością ruchową w tym z afazją oraz z niepełnosprawnością intelektualną w stopniu lekkim.

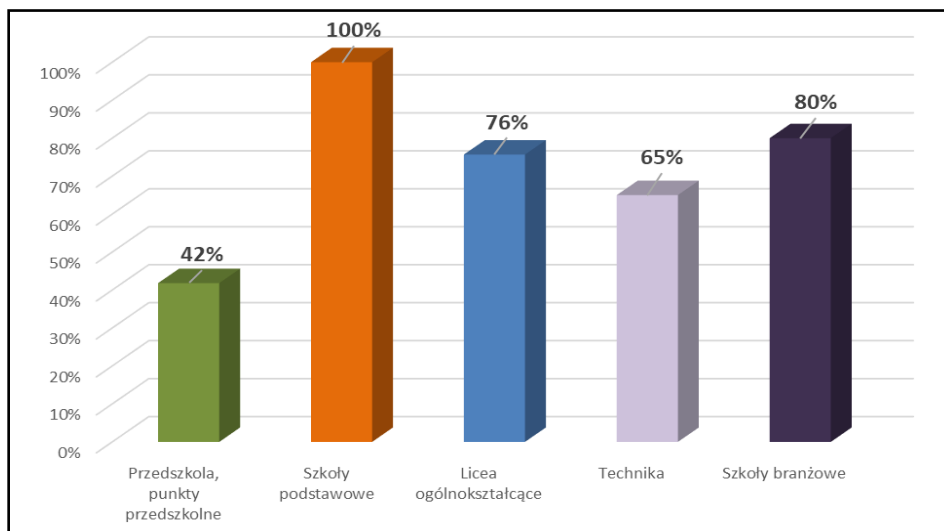
Wykres 2. Podział orzeczeń o potrzebie kształcenia specjalnego.

Uczniowie z orzeczeniem o potrzebie kształcenia specjalnego pobierają naukę na różnych poziomach kształcenia. Największą grupę uczniów w Lublinie stanowią uczniowie szkół podstawowych, co ilustruje poniższy wykres.

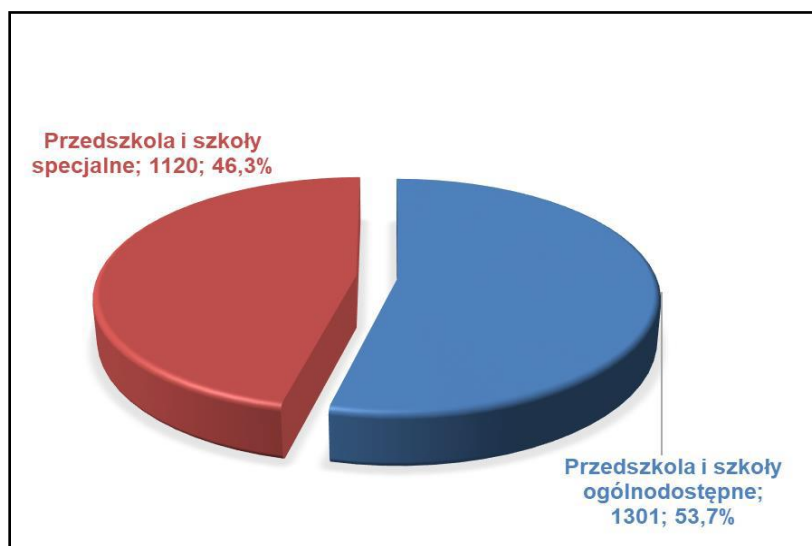
Wykres 3. Różne poziomy kształcenia.

Procentowy wskaźnik przedszkoli i różnego typu szkół funkcjonujących na terenie Lublina, do których uczęszczają wychowankowie i uczniowie z orzeczeniem o potrzebie kształcenia specjalnego przedstawia się następująco:

Wykres 4. Procentowy wskaźnik przedszkoli.

Uczniowie posiadający orzeczenie o potrzebie kształcenia specjalnego uczęszczają do szkół specjalnych lub uczą się w szkołach ogólnodostępnych. Decyzję o wyborze szkoły podejmują rodzice/opiekunowie. Sytuację w lubelskich szkołach obrazuje poniższy diagram, z którego wynika, że niewiele większy odsetek uczniów z orzeczeniem o potrzebie kształcenia specjalnego uczęszcza do szkół ogólnodostępnych.

Wykres 5. Uczniowie posiadający orzeczenie o potrzebie kształcenia specjalnego.

Wychodząc naprzeciw potrzebom uczniów niepełnosprawnych uczących się w szkołach ogólnodostępnych, których liczba z roku na rok wzrasta, zasadne było stworzenie instytucji wspomagającej dyrektorów, nauczycieli, rodziców i uczniów. Taką instytucją jest właśnie Specjalistyczne Centrum Wspierające Edukację Włączającą.

Rozdział I. Dlaczego my?

Specjalny Ośrodek Szkolno – Wychowawczy dla Dzieci i Młodzieży Niepełnosprawnych im. Prof. Zofii Sękowskiej w Lublinie, jest placówką od wielu lat kształcąca dzieci i młodzież o różnym stopniu i rodzaju niepełnosprawności. Uczą się w niej uczniowie niesłyszący, słabo słyszący, niewidomi, słabo widzący, z niepełnosprawnością ruchową, w tym z afazją, ze spektrum autyzmu, z zespołem Aspergera, z niepełnosprawnością intelektualną różnego stopnia oraz z niepełnosprawnościami sprzężonymi. „Uczniowie wszystkich szkół wchodzących w skład Ośrodka objęci są zajęciami rewalidacji indywidualnej. W zależności od indywidualnych potrzeb są to: logopedia, język migowy, alternatywne metody komunikacji, orientacja w przestrzeni, usprawnianie widzenia, zajęcia usprawniające komunikację interpersonalną, rozwijające umiejętności społeczne, wspierające rozwój obszarów deficytowych”². Oferujemy także wsparcie psychologów i pedagogów specjalnych.

W naszym Ośrodku opieką obejmujemy dzieci i młodzież na każdym etapie edukacyjnym.

W strukturze ośrodka znajdują się:

- szkoła podstawowa, w skład której wchodzi oddziały przedszkolne, klasy I-VIII, zespoły edukacyjno-terapeutyczne, zespoły rewalidacyjno-wychowawcze oraz zajęcia wczesnego wspomagania rozwoju dziecka – w ramach, których realizowane są zajęcia ogólnorozwojowe, rehabilitacja ruchowa, zajęcia z integracji sensorycznej, zajęcia logopedyczne, zajęcia z terapii ręki, zajęcia z usprawniania widzenia, trening umiejętności społecznych, zajęcia z alternatywnych metod komunikacji, zajęcia z fizjoterapeutą;
- szkoły ponadpodstawowe, w skład których wchodzi liceum, technikum w zawodzie: technik masażysta, technik informatyk, technik procesów introligatorskich, szkoła branżowa w zawodzie: kucharz, ogrodnik oraz szkoła przysposabiająca do pracy;
- szkoła policealna w zawodzie: technik archiwista, florysta.

Jesteśmy placówką bardzo aktywną. Na terenie szkoły działają: Uczniowski Klub Sportowy „OKEJ” oraz Stowarzyszenie „Zdobywcy Marzeń”.

Uczniowie biorą udział w różnych projektach, zawodach sportowych, akcjach i przedsięwzięciach również o zasięgu międzynarodowym tj.:

- Polsko – Rosyjska Wymiana Młodzieży;
- Erasmus +;
- Rita. Przemiany w regionie.

² <https://zawodowcy.lublin.eu/> [dostępność 28-06-2023]

„Ośrodek znalazł się w prestiżowym gronie 9 lubelskich szkół, które otrzymały tytuł Modelowej Szkoły Microsoft. Świadczy to o tym, że w sposób profesjonalny wykorzystujemy nowoczesne technologie w nauczaniu i zarządzaniu szkołą, z pasją i zaangażowaniem wykorzystujemy swoją wiedzę i umiejętności działając na rzecz społeczności szkolnej i środowiska lokalnego.

Mimo swoich ograniczeń nasza młodzież podejmuje się licznych inicjatyw i osiąga sukcesy”³. Nasi uczniowie to laureaci m.in. Ogólnopolskiego Integracyjnego Konkursu Piosenki „Śpiewajmy Razem”, Międzynarodowego Festiwalu Piosenki Młodzieży Niepełnosprawnej „Impresje Artystyczne”, Ogólnopolskich i Międzynarodowych Konkursów Plastycznych.

W 2023 r. zostaliśmy wyróżnieni przez władze miasta i zaproszeni do udziału w projekcie „Europejska Stolica Młodzieży Lublin 2023”, w ramach którego zorganizowany został Międzynarodowy Festiwal Sztuki Osób Niepełnosprawnych.

Posiadamy doskonale wykwalifikowaną kadrę pedagogiczną. Mając na uwadze dobro ucznia o specjalnych wymaganiach edukacyjnych wszyscy nasi nauczyciele mają ukończone studia podyplomowe z tyflopedagogiki, surdopedagogiki, oligofrenopedagogiki oraz w zakresie wspomagania rozwoju, edukacji i rehabilitacji osób ze spektrum autyzmu i zespołem Aspergera.

³ <https://zawodowcy.lublin.eu/> [dostępność 28-06-2023]

Rozdział II. My jako SCWEW

„Specjalny Ośrodek Szkolno-Wychowawczy dla Dzieci i Młodzieży Niepełnosprawnych im. Prof. Zofii Sękowskiej w Lublinie został wyznaczony do roli Specjalistycznego Centrum Wspierającego Edukację Włączającą (SCWEW).

W okresie od 1 listopada 2021 r. do 30 czerwca 2023 r. realizowane było przedsięwzięcie grantowe **„Specjalistyczne Centrum Wspierające Edukację Włączającą w Lublinie”** w ramach Projektu Grantowego „Pilotażowe wdrożenie modelu Specjalistycznych Centrów Wspierających Edukację Włączającą (SCWEW)” w ramach Program Operacyjny Wiedza Edukacja Rozwój na lata 2014-2020, Oś Priorytetowa II. Efektywne polityki publiczne dla rynku pracy, gospodarki i edukacji, Działanie 2.10 Wysoka jakość systemu oświaty, wdrażanego przez Ośrodek Rozwoju Edukacji. Ogółem w kraju powstało 23 SCWEW, w tym 3 w województwie lubelskim (w Lublinie, Świdniku i Łęcznej).

Całkowita wartość projektu wynosiła **944 410,00 PLN** (dofinansowanie 100%), z czego 94200,00 przeznaczono na zakup wyposażenia do wypożyczalni sprzętu i pomocy dydaktycznych.

Celem przedsięwzięcia była poprawa dostępności usług edukacyjnych dla dzieci/uczniów ze zróżnicowanymi potrzebami edukacyjnymi, w tym ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi w przedszkolach i szkołach ogólnodostępnych, w ramach udzielonego Grantu na utworzenie i funkcjonowanie Specjalistycznego Centrum Wspierającego Edukację Włączającą (SCWEW) oraz zwiększenie efektywności działań podejmowanych przez pracowników przedszkoli/szkół ogólnodostępnych na rzecz uczniów ze zróżnicowanymi potrzebami edukacyjnymi, poprzez zapewnienie im wsparcia kadry Specjalnego Ośrodka Szkolno-Wychowawczego dla Dzieci i Młodzieży Niepełnosprawnych im. Prof. Zofii Sękowskiej w Lublinie pełniących rolę SCWEW, w szczególności poszerzenie wiedzy i kompetencji kadry przedszkoli i szkół ogólnodostępnych oraz zapewnienie jej wsparcia w zakresie wdrażania edukacji włączającej i pracy z grupą zróżnicowaną.

W ramach grantu wsparciem objętych zostało 6 ogólnodostępnych placówek oświatowych:

- Przedszkole nr 32 w Lublinie;
- Szkoła Podstawowa nr 18 im. Macieja Rataja w Lublinie;
- Szkoła Podstawowa nr 30 im. Króla Kazimierza Wielkiego w Lublinie;
- Szkoła Podstawowa nr 39 im. Szarych Szeregów w Lublinie;
- XXIV Liceum Ogólnokształcące w Zespole Szkół nr 5 im. Jana Pawła II w Lublinie;
- Technikum Mechaniczne w Lubelskim Centrum Kształcenia Zawodowego i Ustawicznego im. Krzysztofa Kamila Baczyńskiego w Lublinie.

Do najważniejszych zadań Specjalistycznego Centrum Wspierania Edukacji Włączającej należało:

- Diagnozowanie potrzeb przedszkoli i szkół ogólnodostępnych objętych projektem w celu zaplanowania optymalnych form wsparcia;
- Konsultacje dla nauczycieli przedszkoli i szkół ogólnodostępnych objętych wsparciem w celu prawidłowego zweryfikowania potrzeb rozwojowych i edukacyjnych dzieci/uczniów;
- Wspieranie nauczycieli w zakresie pracy z grupą zróżnicowaną, właściwego doboru podręczników, dostosowania programów, skutecznych metod pracy oraz doboru i obsługi specjalistycznego sprzętu;
- Prowadzenie bądź współprowadzenie specjalistycznych zajęć oraz lekcji otwartych w placówkach ogólnodostępnych lub w SCWEW;
- Działania doradczo – szkoleniowe w zakresie podnoszenia kompetencji kadry szkół i przedszkoli;
- Organizowanie specjalistycznych szkoleń i warsztatów oraz umożliwianie doksztalcania we współpracy z placówkami doskonalenia nauczycieli;
- Wypożyczanie sprzętu specjalistycznego, pomocy dydaktycznych do pracy z dziećmi i uczniami ze zróżnicowanymi potrzebami rozwojowymi i edukacyjnymi, w ramach utworzonej w SCWEW wypożyczalni;
- Współpraca z podmiotami uczestniczącymi w procesie rozpoznawania potrzeb i udzielania pomocy dzieciom i ich rodzinom, np. poradniami psychologiczno – pedagogicznymi.

W Specjalistycznym Centrum Wspierającym Edukację Włączającą został powołany zespół składający się z:

- Lidera zespołu SCWEW;
- Eksperta ds. edukacji włączającej;
- Eksperta ds. technologii wspomagających;
- Eksperta ds. informacji i ewaluacji;
- Specjalistów/nauczycieli z kwalifikacjami pedagogiki specjalnej.

Dodatkowo w każdej placówce objętej wsparciem Specjalistycznego Centrum Wspierającego Edukację Włączającą z Zespołem współpracuje koordynator ds. edukacji włączającej i współpracy ze SCWEW.”⁴

Koordynatorzy zostali wskazani przez Dyrektorów placówek objętych wsparciem. Spośród nich czterech to kadra kierownicza, co znacznie ułatwiło współpracę i realizację zadań w ramach przedsięwzięcia.

⁴ <https://scwew.lublin.eu/> [dostępność 28-06-2023]

Rozdział III. Placówki objęte wsparciem

Przedszkole nr 32 w Lublinie

Zdjęcie 1. Przedszkole 32 w Lublinie (Parterowy budynek przedszkola. Schody do wejścia głównego. Przed budynkiem okrągła, kolorowa ławka, wokół trawnik, drzewa i krzewy.) Zdjęcie ze strony internetowej przedszkola.

Do przedszkola uczęszcza 143 dzieci w wieku 3-6 lat.

W placówce funkcjonuje 6 oddziałów.

Wsparciem objęto dwoje dzieci niesłyszących z orzeczeniami o potrzebie kształcenia specjalnego oraz 10 dzieci z opiniami.

Zatrudnionych jest 29 pracowników:

- 11 nauczycieli wychowania przedszkolnego;
- nauczyciel religii;
- rytmiki;
- języka angielskiego;
- logopeda;
- 14 pracowników niepedagogicznych.

W Przedszkolu nr 32 dziecko:

- znajduje możliwość indywidualnego rozwoju;
- rozwija aktywność twórczą;
- rozwija zainteresowania muzyką, kulturą, sztuką i obcuje z nią;
- zdobywa wiedzę i umiejętności dzięki aktywnym metodom pracy;
- kreatywnie wyraża własne myśli, doświadczenia;
- poznaje swoje prawa i obowiązki;
- czuje się bezpiecznie w życzliwej atmosferze.

Zdjęcie 2. Plac zabaw (Dwójka małych dzieci na zjeżdżalni, a obok biegnący chłopiec) Zdjęcie ze strony internetowej przedszkola.

Zdjęcie 3. Ćwiczenia plastyczne (Przy stoliku sześcioro dzieci rysuje kolorowymi kredami na czarnych kartonach) Zdjęcie ze strony internetowej przedszkola.

Zdjęcie 4. Ćwiczenia plastyczne (Grupa małych dzieci w niebieskich koszulkach i białych czapkach bawi się na kolorowym dywanie) Zdjęcie ze strony internetowej przedszkola.

Placówka współpracuje z instytucjami środowiska lokalnego:

- z Fundacją „Rozwiń Skrzydła”;
- z Katolickim Uniwersytetem Lubelskim – Wydział Logopedii;
- z Dzielnicowym Domem Kultury „Bronowice”;
- z Klubem Seniora działającym przy DDK „Bronowice”;
- z Fundacją SOS Ziemi Lubelskiej, która prowadzi schronisko dla bezdomnych kobiet i Dom dla matek z małoletnimi dziećmi;
- z Biblioteką Miejską im H. Łopacińskiego;
- oraz wieloma Przedszkolami i Szkołami Podstawowymi w Lublinie.

Szkoła Podstawowa nr 18 im. Macieja Rataja w Lublinie

Zdjęcie 5. SP nr 18 w Lublinie (Wejście główne do trzykondygnacyjnego jasnego budynku szkoły) Zdjęcie ze strony internetowej szkoły.

Do szkoły uczęszcza 560 uczniów, którzy uczą się w:

- 20 oddziałach ogólnodostępnych;
- 2 oddziałach dwujęzycznych z językiem angielskim.

Wsparciem objęto 16 uczniów z orzeczeniem o potrzebie kształcenia specjalnego, w tym dzieci:

- **z autyzmem w tym z zespołem Aspergera;**
- **słabo słyszące;**
- **z niepełnosprawnością intelektualną;**
- **z niepełnosprawnością ruchową w tym z afazją;**
- **zagrożeni niedostosowaniem społecznym;**
- **z niepełnosprawnościami sprzężonymi.**

Kadra pedagogiczna to 58 nauczycieli, w skład której wchodzi nauczyciele specjaliści:

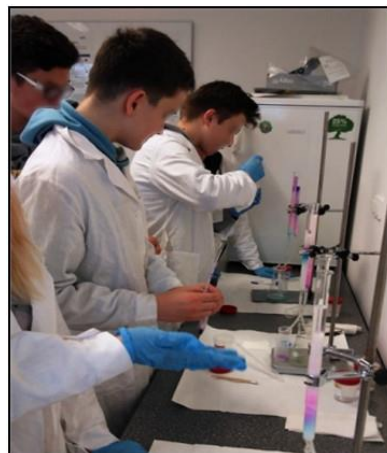
- psycholog szkolny;
- pedagog szkolny;
- logopeda szkolny;
- nauczyciele wspomagający.

Innowacje pedagogiczne i programy prowadzone w szkole:

- Innowacja pedagogiczna „Zainspirowani – spotkanie z ciekawym rodzicem”;
- Innowacja pedagogiczna „Wyobraź sobie – trening wyobraźni”;
- Innowacja pedagogiczna „Głowa pełna pomysłów”;
- Program terapeutyczny pt. „Bajkoterapia”;
- Autorski program adaptacyjny dla ucznia klasy I – SKRZYDŁA;
- Autorski program ŚWIETLIKI;
- Akademia Przyszłości;
- Mega Misja.

Zdjęcie 6. Ćwiczenia komputerowe (Grupa dzieci w pracowni komputerowej przy stolikach buduje roboty z klocków lego) Zdjęcie ze strony internetowej szkoły.

Zdjęcie 7. Warsztaty chemiczne (Uczniowie klasy ósmej w białych fartuchach i niebieskich rękawicach ochronnych przeprowadzają doświadczenie) Zdjęcie ze strony internetowej szkoły.

Zdjęcie 8. Interaktywna lekcja (Uczniowie w sali lekcyjnej siedzą w ławkach, na oczach mają wirtualne gogle, a na uszach słuchawki) Zdjęcie ze strony internetowej szkoły.

Zdjęcie 9. Zajęcia rowerowe (Czworo młodszych dzieci w niebieskich kaskach jedzie na rowerach w miasteczku ruchu drogowego) Zdjęcie ze strony internetowej szkoły.

Zdjęcie 10. Świetlica szkolna (Uśmiechnięta mała dziewczynka w czarnej masce karnawałowej z białymi piórami) Zdjęcie ze strony internetowej szkoły.

Zdjęcie 11. Świetlica szkolna (Trzy dziewczynki i jeden chłopiec siedzą na podłodze. Przed nimi stoi nauczycielka trzymając marionetkę) Zdjęcie ze strony internetowej szkoły.

Szkoła Podstawowa nr 30 im. Króla Kazimierza Wielkiego w Lublinie

Zdjęcie 12. SP nr 30 w Lublinie. Panorama budynków szkoły (Widok z góry na teren szkoły: kremowo-zielony budynek szkoły, a obok dwa duże nowoczesne boiska szkolne. W tle osiedle mieszkaniowe) Zdjęcie ze strony internetowej szkoły.

Do szkoły uczęszcza 1210 uczniów, którzy uczą się w:

- 51 oddziałach ogólnodostępnych;
- 3 oddziałach zerowych.

Wsparciem objęto 25 uczniów z orzeczeniem o potrzebie kształcenia specjalnego, w tym:

- uczniowie słabo słyszący;
- uczniowie słabo widzący;
- uczniowie z niepełnosprawnością ruchową, w tym z afazją;
- uczniowie z niepełnosprawnością intelektualną w stopniu lekkim;
- uczniowie z zaburzeniami ze spektrum autyzmu;
- uczniowie z niepełnosprawnością sprzężoną;
- uczeń posiadający orzeczenie o potrzebie kształcenia specjalnego z uwagi na niedostosowanie społeczne.

W oddziałach klasowych zorganizowanych na terenie placówki uczą się także uczniowie objęci pomocą psychologiczno-pedagogiczną z uwagi na różnorakie trudności. Są to uczniowie posiadający opinie poradni psychologiczno-pedagogicznej (124), a także dzieci objęte szczególnym wsparciem na wniosek wychowawcy klasy.

W skład kadry pedagogicznej Szkoły Podstawowej nr 30, oprócz nauczycieli poszczególnych przedmiotów, wchodzi również nauczyciele specjaliści, a wśród nich:

- dwóch pedagogów szkolnych;
- psycholog szkolny;
- trzech logopedów;
- sześciu nauczycieli wspomagających.

Wśród nauczycieli wspomagających są specjaliści z zakresu:

- oligofrenopedagogiki;
- tyflopedagogiki;
- surdopedagogiki;
- socjoterapii;
- terapii pedagogicznej;
- edukacji i terapii osób z zaburzeniami ze spektrum autyzmu.

Zdjęcie 13. Świetlica szkolna (Grupa dzieci siedzi na podłodze z kolorowych puzzli. Z zainteresowaniem przyglądają się pomocom prezentowanym przez nauczycielkę prowadzącą zajęcia) Zdjęcie ze strony internetowej szkoły.

Zdjęcie 14. Sala szkolna (Grupa młodzieży siedząca na krzesłach ogląda slajdy) Zdjęcie ze strony internetowej szkoły.

Zdjęcie 15. Sala lekcyjna (Uśmiechnięte dzieci siedzą parami w ławkach, każde z nich podnosi do góry zielone jabłko. Na ławkach leżą przybory szkolne, a na podłodze przy ławkach kolorowe plecaki) Zdjęcie ze strony internetowej szkoły.

Szkoła Podstawowa nr 39 im. Szarych Szeregów w Lublinie

Zdjęcie 16. SP nr 39 w Lublinie. (Główne wejście do budynku szkoły. Po prawej stronie na trawniku granitowy pomnik i dwie tablice pamiątkowe. Wokół zielone drzewa i krzewy) Zdjęcie ze strony internetowej szkoły.

Do szkoły uczęszcza 352 uczniów, którzy uczą się w 15 ogólnodostępnych oddziałach.

Wsparcie objęło 4 uczniów z orzeczeniem o potrzebie kształcenia specjalnego, w tym dzieci:

- z niepełnosprawnością ruchową w tym z afazją;
- słabo słyszące;
- 63 uczniów z opinią Poradni Psychologiczno-Pedagogicznej.

Kadrę pedagogiczną stanowi 39 nauczycieli, w tym:

- pedagoga szkolny;
- logopeda szkolny.

Realizowane projekty i innowacje:

- Międzynarodowy projekt edukacyjny „Lekturki spod chmurki”;
- Międzynarodowy projekt edukacyjny „Kreatywne prace plastyczne”;
- Ogólnopolski projekt „Kokosza, grosz do grosza”;
- Projekt edukacyjny Uniwersytet Dzieci;
- Program edukacyjny Akademia Bezpiecznego Puchatka;
- Muzyczne obrazy poezji – innowacja pedagogiczna;
- Efektywna nauka słownictwa z wykorzystaniem narzędzia internetowego Insta.Ling – innowacja pedagogiczna.

Zdjęcie 17. Zajęcia artystyczne (W sali gimnastycznej na środku kolorowej dużej chusty siedzi chłopiec. Nauczycielka i dzieci siedzą wokół i trzymają końce chusty) Zdjęcie ze strony internetowej szkoły.

Zdjęcie 18. Zajęcia świetlicowe (Duża grupa dzieci siedzi na podłodze. Kiloro z nich siedząc w kręgu trzyma kartki z tekstem lektury. W tle cztery osoby dorosłe) Zdjęcie ze strony internetowej szkoły.

Zdjęcie 19. Zajęcia świetlicowe (Dzieci siedzą na kolorowej wykładzinie, jedna dziewczynka zgłasza się do odpowiedzi. Przed nimi stoi nauczyciel w stroju zebry, a obok niego stoi dziewczynka. W tle widać ławki szkolne, a na podłodze leży pięć białych kartek) Zdjęcie ze strony internetowej szkoły.

W szkole działa sekcja kajakarska Towarzystwa Kajakowego Fala.

Zdjęcie 20. Zajęcia sportowe (Dwóch chłopców w czerwonych kapokach płynie na jednoosobowych kajakach. Wokół woda) Zdjęcie ze strony internetowej szkoły.

XXIV Liceum Ogólnokształcące w Zespole Szkół nr 5 im. Jana Pawła II w Lublinie

Zdjęcie 21. Panorama 24 LO w Lublinie (Widok z góry na nowoczesny biały budynek szkoły położony wśród jednego z osiedli mieszkaniowych) Zdjęcie ze strony internetowej szkoły.

Do liceum uczęszcza 537 uczniów, którzy uczą się w 20 oddziałach.

Wsparciem objęto 3 uczniów z orzeczeniem o potrzebie kształcenia specjalnego, w tym:

- słabo słyszący;
- niepełnosprawny ruchowo, w tym z afazją;
- z autyzmem.

Pomocą psychologiczno– pedagogiczną objętych jest 80 uczniów liceum.

Uczniowie uczą się w klasach o profilu:

- Menedżerska – patronat Wydziału Zarządzania Politechniki Lubelskiej;
- Nauk o zdrowiu – współpraca z Uniwersytetem Medycznym w Lublinie;
- Prawnicza uniwersytecka – patronat Okręgowej Izby Radców Prawnych „Znam Prawo”, współpraca z KUL;
- Dyplomacji i stosunków międzynarodowych uniwersytecka – współpraca z UMCS;
- Psychologiczno – społeczna.

Zdjęcie 22. Uroczystość szkolna (Uroczystość na sali gimnastycznej: uczniowie ubrani są w stroje galowe. Na środku stoi poczet sztandarowy. Trzech uczniów w pierwszym rzędzie trzyma flagi narodowe) Zdjęcie ze strony internetowej szkoły.

Zdjęcie 23. Chór szkolny (Chórzystki ubrane w czerwone bluzki i szare długie spódnice stoją na podwyższeniu. Przodem do nich stoi dyrygentka w czarnej sukience. W tle szara kotara i ekran z prezentacją multimedialną) Zdjęcie ze strony internetowej szkoły.

Zdjęcie 24. Akcja charytatywna (Dziewczynka i dwóch chłopców oklejają czerwono – białym papierem duże tekturowe pudełko) Zdjęcie ze strony internetowej szkoły.

Technikum Mechaniczne w Lubelskim Centrum Kształcenia Zawodowego i Ustawicznego im. Krzysztofa Kamila Baczyńskiego w Lublinie

Zdjęcie 25. Budynek Technikum Mechanicznego w Lublinie (Przed jasnożółtym, trzypiętrowym budynkiem rosną wysokie zielone świerki) Zdjęcie ze strony internetowej szkoły.

Do technikum uczęszcza 563 uczniów, którzy uczą się w 21 oddziałach.

Wsparciem objęto 6 uczniów z orzeczeniem o potrzebie kształcenia specjalnego, w tym:

- słabo słyszący;
- niepełnosprawny ruchowo, w tym z afazją;
- z autyzmem;
- z niepełnosprawnością intelektualną w stopniu lekkim.

W szkole pracuje:

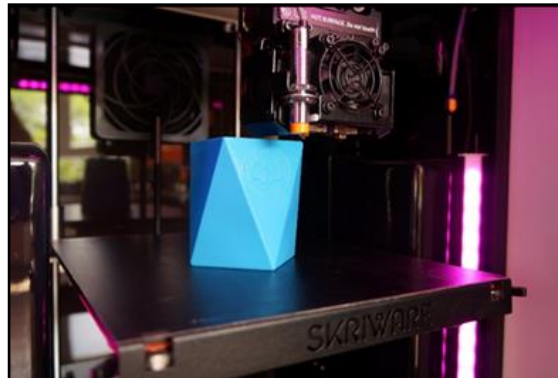
- 72 nauczycieli;
- 4 specjalistów: pedagog, psycholog, doradca zawodowy, rewalidator.

Szkoła prowadzi kształcenie w zawodach:

- technik mechanik;
- technik grafiki i poligrafii cyfrowej;
- ogrodnik.

Zdjęcie 26. Pracownia automatyki (Na jasnych stolikach w sali lekcyjnej stoją komputery i trzy duże urządzenia w kształcie prostopadłościanów) Zdjęcie ze strony internetowej szkoły.

Zdjęcie 27. Drukarka 3D (Na ciemnym, metalowym stoliku stoi jasnoniebieska drukowana bryła. Nad nią widoczne są elementy drukarki 3D) Zdjęcie ze strony internetowej szkoły.

Zdjęcie 28. Pracownia obrabiarek sterowanych numerycznie (CNC)(W pomieszczeniu dwa duże urządzenia oraz stół z komputerem) Zdjęcie ze strony internetowej szkoły.

Zdjęcie 29. Budynek internatu (Na pierwszym planie biała duża skrzynia z zasadzonymi roślinami. W tle tunel ogrodniczy i budynek internatu) Zdjęcie ze strony internetowej szkoły.

Rozdział IV. Realizacja działań SCWEW

Naszą współpracę rozpoczęliśmy od wyłonienia koordynatorów w każdej z placówek objętych wsparciem. Podstawą wyboru odpowiedniej osoby na to stanowisko była deklaracja zaangażowania w realizację projektu, zainteresowanie tematyką proponowanych działań, dostępność czasowa, otwartość na zmiany w edukacji, dążenie do podnoszenia kompetencji zawodowych, tendencja do innowacyjności i odwaga w podejmowaniu nowych wyzwań oraz zdolność dzielenia się wiedzą z innymi.

Kryteria doboru, mimo że bardzo wymagające, okazały się trafne i wszyscy wyłonieni koordynatorzy spełnili je doskonale, a współpraca z nimi przebiegała wręcz wzorcowo.

Kolejnym działaniem było spotkanie kadry SCWEW z koordynatorami, na którym lider SCWEW przedstawiała założenia projektu i zasady współpracy podczas tego projektu. Przedstawione zostały etapy realizacji przedsięwzięcia oraz działania zaplanowane na każdy etap. Na pierwszym spotkaniu ustalono także, że harmonogram działań na poszczególne etapy będzie opracowywany przez zespół SCWEW we współpracy z koordynatorami. W tym celu ustalono, że wspólne spotkania odbywać się będą w pierwszym etapie co dwa tygodnie, natomiast w kolejnych etapach raz w miesiącu.

Zdjęcie 30. Spotkanie koordynatorów SCWEW Lublin (Przy stole konferencyjnym siedzi osiem osób) Zdjęcie z dokumentacji SCWEW Lublin.

Zdjęcie 31. Spotkanie koordynatorów SCWEW Lublin (Wokół stołu siedzi sześć kobiet) Zdjęcie z dokumentacji SCWEW Lublin.

Spotkania kadry SCWEW z członkami rad pedagogicznych.

W grudniu 2021 r. odbyły się spotkania kadry SCWEW z członkami rad pedagogicznych szkół i przedszkola objętych wsparciem. Nauczyciele zostali zapoznani z założeniami projektu „Specjalistyczne Centrum Wspierające Edukację Włączającą”. Lider naświetliła najistotniejsze zagadnienia zawarte w projekcie w zakresie wsparcia udzielanego nauczycielom, rodzicom i uczniom/dzieciom placówek ogólnodostępnych:

- udział nauczycieli szkół ogólnodostępnych w zajęciach specjalistycznych i korzystanie z doświadczenia członków SCWEW;
- konsultacje oraz wsparcie specjalistów skierowane do rodziców.

Lider podkreśliła szczególną rolę SCWEW jako instytucji, której działalność skupiała się na wdrażaniu kultury szkoły włączającej.

Ważną rolą Centrum w Lublinie jest także prowadzenie działalności informacyjnej i edukacyjnej w zakresie edukacji włączającej.

Rozdział V. Organizacja ucząca się

Organizacja ucząca się jest doskonałą platformą do wymiany doświadczeń i wiedzy, pozwala na wzajemne uczenie się, budowanie przyjaznego środowiska opartego na tolerancji i szacunku. Jest na miejscu, gdzie akceptuje się różnorodność, z drugiej jednak strony wszyscy jej członkowie stanowią swojego rodzaju wspólnotę. Są to ewidentnie sytuacje pozwalające na rozwój ludzi – członków organizacji.

Podstawą budowania modelu szkoły uczącej się jest współpraca i zaangażowanie nauczycieli, ich otwartość na to co nowe, chęci do zmian. Pedagodzy powinni być gotowi do ciągłego podnoszenia swoich kompetencji zawodowych i społecznych. Od nauczycieli oczekuje się więc stałego doskonalenia umiejętności potrzebnych w społeczeństwie opartym na wiedzy. Stworzenie przyjaznego środowiska, odpowiedniej infrastruktury, sprzyjającej procesom uczenia się zapewni skuteczny przepływ wiedzy, a to siła motywująca uczniów do pracy.

Istotna rola w edukacji włączającej przypada nauczycielowi, który dzięki swoim umiejętnościom z zakresu merytorycznego i metodycznego potrafi profesjonalnie i kompetentnie udzielić wsparcia uczniom o szczególnych potrzebach edukacyjnych w środowisku szkoły ogólnodostępnej. „Istotnym elementem przygotowania nauczycieli do pracy w klasie o zróżnicowanym poziomie jest wiedza z zakresu pedagogiki specjalnej dotycząca określonej niepełnosprawności, jej istoty oraz pomocy uczniom. Jak pokazują badania, część nauczycieli nie jest przygotowana do pracy z dziećmi niepełnosprawnymi w szkole ogólnodostępnej. Lepszemu przygotowaniu może sprzyjać nie tylko osobisty rozwój zawodowy nauczycieli, ale także wspólna wizja szkoły realizowana przez wszystkich jej pracowników. Dlatego szkoła ogólnodostępna powinna stać się szkołą uczącą się, dla której wspólną wizję stanowić będzie jak najlepsze przygotowanie jej członków do realizowania włączającego modelu nauczania.

Proces włączania dziecka z niepełnosprawnością do szkoły ogólnodostępnej jest złożony i wymaga przede wszystkim: odpowiedniego przygotowania kadry nauczycielskiej, zapewnienia środków, pomocy dydaktycznych i metodycznych, stworzenia sprzyjających warunków w placówce, a także systemowych rozwiązań w zapewnianiu wsparcia dziecku niepełnosprawnemu i jego rodzinie.

Efektywne kształcenie wszystkich uczniów w grupie zróżnicowanej wiąże się z opanowaniem przez nauczyciela z jednej strony sztuki indywidualizacji w nauczaniu, z drugiej zaś projektowania uniwersalnego. Badania potwierdzają, że metody i strategie dydaktyczne skuteczne w nauczaniu uczniów bez niepełnosprawności sprawdzają się również podczas kształcenia uczniów z niepełnosprawnością.”⁵

⁵ Opracowano na podstawie: Kołodziejczyk Renata, *Gotowość nauczycieli do pracy w systemie edukacji włączającej*, <http://cejsh.icm.edu.pl/> [dostępność 28-06-2023]

Trudno mówić o edukacji włączającej, jeśli nie stworzy się warunków do rozwoju wszystkim dzieciom/uczniom. Analizując efekty pracy z uczniami ze zróżnicowanymi potrzebami edukacyjnymi i rozwojowymi, należy brać pod uwagę wszystkich członków zespołu klasowego i uwzględniać potrzeby wynikające ze specyfiki danej grupy. Większe zróżnicowanie zespołu klasowego wymaga od nauczyciela kreatywności na etapie przygotowania lekcji i opracowania jej strategii pod kątem aktywizacji uczniów we wszystkich możliwych sferach. Takie podejście pozwala wszystkim uczniom na podejmowanie różnych form działania podczas zajęć, a dzięki temu na wykorzystanie swoich zdolności oraz pokonywanie trudności.

Z tego też powodu każda placówka w Modelu SCWEW postrzegana jest jako organizacja ucząca się, czyli „adaptująca do zmiennych warunków oraz zapewniająca stałe doskonalenie się uczestników, nabywanie przez nich nowych umiejętności, możliwości, wzorców działania”⁶. Jednym z najważniejszych ogniw tego procesu są szkolni koordynatorzy.

Dla prawidłowej realizacji zadań Centrum konieczne stało się powołanie w każdym przedszkolu ogólnodostępnym i w każdej ze szkół ogólnodostępnych koordynatora ds. edukacji włączającej i współpracy ze SCWEW. Koordynator powinien posiadać wiedzę i umiejętności w zakresie kształcenia specjalnego, organizacji pomocy psychologiczno-pedagogicznej oraz znać założenia edukacji włączającej i sposoby realizacji tych założeń w praktyce. Pożądane w realizacji jego zadań były: umiejętności lidera grupy, otwartość na zmianę w edukacji, dążenie do podnoszenia kompetencji zawodowych, poszukiwanie nowych pomysłów i rozwiązań, analizowanie potrzeb przedszkola/szkoły oraz zdolność dzielenia się wiedzą z innymi.

W realizacji zadań koordynatora ds. edukacji włączającej i współpracy ze SCWEW pomocna stała się elastyczność i umiejętność współpracy w zespole, znajomość zasad funkcjonowania, organizacji pracy oraz procedur postępowania podmiotów działających lokalnie na rzecz dziecka.

Rolą koordynatora ds. edukacji włączającej i współpracy ze SCWEW zgodnie z modelem było gromadzenie informacji o potrzebach przedszkola/szkoły, uczestniczenie w planowaniu i organizacji działań wspierających kadrę w procesie wdrażania edukacji włączającej.

Do zadań koordynatora ds. edukacji włączającej i współpracy ze SCWEW należało:

- rozpowszechnianie założeń edukacji włączającej w placówkach oświatowych i środowisku lokalnym (np. udział w szkoleniach rad pedagogicznych);
- zbieranie i badanie informacji o oczekiwaniach placówek ogólnodostępnych w zakresie wspierania ich działań w kierunku edukacji włączającej (diagnozowanie potrzeb);
- wspólne opracowanie zasad współpracy placówek ogólnodostępnych ze SCWEW;
- opracowywanie terminarzu zadań realizowanych w ramach współpracy placówek ogólnodostępnych z kadrą SCWEW;

⁶ Skotnicka Beata, *Szkoła inkluzyjna jako organizacja ucząca się*

- uczestniczenie w szkoleniach dotyczących realizacji zadań projektowych/grantowych SCWEW.

W przedsięwzięciu grantowym SCWEW w Lublinie koordynatorzy ds. edukacji włączającej i współpracy z SCWEW byli wskazywani przez placówki objęte wsparciem. W trzech przypadkach rolę tę pełnił dyrektor szkoły, w jednym wicedyrektor, natomiast w dwóch placówkach na koordynatora został wyznaczony nauczyciel.

Pierwszym działaniem podjętym przez zespół SCWEW Lublin było zorganizowanie 17 stycznia 2022r. Konferencji otwierającej „Specjalistyczne Centrum Wspierania Edukacji Włączającej w Lublinie”.

Zdjęcie 32. Konferencja otwierająca SCWEW Lublin (Grupa osób w maseczkach ochronnych pozująca do zdjęcia. Na pierwszym planie dzieci ubrane w kolorowe świąteczne stroje, za nimi Minister Edukacji i Nauki oraz przedstawiciele władz miasta i kuratorium) Zdjęcie z dokumentacji SCWEW Lublin.

Część inauguracyjną otworzył mini koncert noworoczny – występ uczniów ze Specjalnego Ośrodka Szkolno – Wychowawczego dla Dzieci i Młodzieży Niepełnosprawnych im. Prof. Zofii Sękowskiej w Lublinie, a następnie prowadzone były wykłady:

- „Kształcenie uczniów ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi w Lublinie”– Ewa Dumkiewicz – Sprawka Dyrektor Departamentu Oświaty i Wychowania Urzędu Miasta Lublin;
- „Specjalistyczne Centrum Wspierające Edukację Włączającą w Lublinie”– przedstawienie projektu – Iwona Majewska Dyrektor Specjalnego Ośrodka Szkolno – Wychowawczego dla Dzieci i Młodzieży Niepełnosprawnych im. Prof. Zofii Sękowskiej w Lublinie;
- Wystąpienie Pana Profesora Przemysława Czarnka – Ministra Edukacji i Nauki;
- Wystąpienie Pana Doktora Mariusza Banacha Wiceprezydenta Miasta Lublin.

Zdjęcie 33. Konferencja otwierająca SCWEW Lublin (Minister Edukacji i Nauki stoi przy mównicy, obok tłumaczka języka migowego. Z tyłu widoczna papierowa panorama Zamku Lubelskiego oraz banery promujące SCWEW) Zdjęcie z dokumentacji SCWEW Lublin.

W części warsztatowej prelegentami byli:

- prof. KUL, dr hab. Wojciech Otrębski – „Start w dorosłość – proces przejścia z edukacji do rynku pracy uczniów z dodatkowymi potrzebami edukacyjnymi”;
- dr hab. UMCS Anna Prokopiak „Wsparcie edukacyjne ucznia w spectrum autyzmu”;
- mgr Krzysztof Staruch – Dyrektor Lubelskiego Samorządowego Centrum Doskonalenia Nauczycieli „Dostępność w edukacji – systemowe wzmacnianie potencjału przedszkoli, szkół i placówek przez LSCDN”;
- mgr Wojciech Szuper – rehabilitant SOSW, specjalista SCWEW, „Praca z dziećmi i młodzieżą z dysfunkcją ruchu w szkole ogólnodostępnej”;
- dr n. med. Kinga Szymona – lekarz psychiatra Klinika Psychiatrii Uniwersytetu Medycznego, „Zaburzenia psychiczne i neurologiczne towarzyszące niepełnosprawności”;
- mgr Małgorzata Wiślicka – Dyrektor Szkoły Podstawowej nr 30, „Edukacja włączająca – przykłady dobrej praktyki”.

Konferencja, mimo że odbywała się w reżimie sanitarnym, spotkała się z bardzo dużym zainteresowaniem. Uczestniczyło w niej bardzo wielu dostojnych gości, a przez łącza internetowe transmisję śledziło ponad 1000 obserwatorów. Podsumowaniem spotkania była bardzo żywa dyskusja, świadcząca o wadze i aktualności problemu edukacji włączającej.

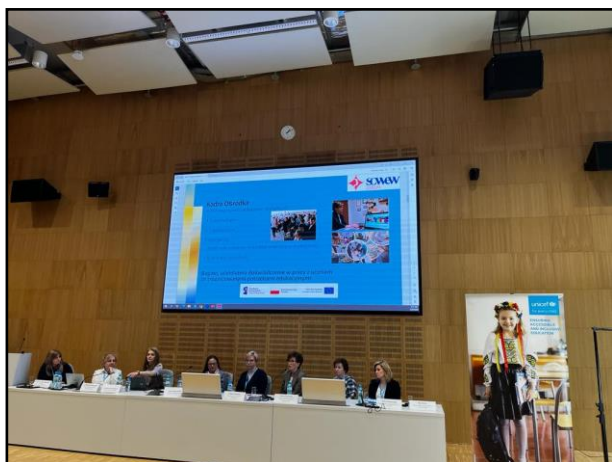
Zdjęcie 34. Konferencja otwierająca SCWEW Lublin (Uczestnicy spotkania w maseczkach ochronnych siedzą na sali konferencyjnej z zachowaniem dystansu społecznego) Zdjęcie z dokumentacji SCWEW Lublin.

„Bądźmy razem – edukacja włączająca edukacją przyszłości” to hasło **kampanii społecznej** realizowanej w czerwcu 2022 r., której celem było poszerzanie świadomości członków społeczności lokalnej dotyczącej zróżnicowanych potrzeb osób funkcjonujących w społeczności, przybliżanie aspektów związanych z budowaniem edukacji włączającej i otwartego środowiska lokalnego oraz stworzenie sprzyjających podwalin realizacji projektu SCWEW. W ramach kampanii ukazał się reportaż prezentujący założenia przedsięwzięcia „**Specjalistyczne Centrum Wspierające Edukację Włączającą w Lublinie**” w ramach Projektu Grantowego „Pilotażowe wdrożenie modelu Specjalistycznych Centrów Wspierających Edukację Włączającą (SCWEW)”. W placówkach zaproszonych do udziału w projekcie zostały rozpropagowane materiały informacyjne, takie jak plakaty, banery, ulotki zawierające informacje o celach i zadaniach SCWEW.

Istotnym elementem i ważnym wydarzeniem w kontynuacji kampanii społecznej był udział w **Międzynarodowej Konferencji UNICEF „Dziecko jest dzieckiem. Krajowy dialog na temat promowania dostępnej i włączającej edukacji”**, która odbyła się 24 marca 2023 r. Wydarzenie zorganizował UNICEF Poland we współpracy z Ministerstwem Edukacji i Nauki.

Konferencja poświęcona była szerzeniu i propagowaniu założeń edukacji włączającej. Przedmiotem dyskusji było miejsce polskiego systemu edukacyjnego w odniesieniu do najlepszych praktyk realizowanych w innych krajach. W wydarzeniu wzięli udział przedstawiciele polskich ministerstw i miast, międzynarodowi i lokalni eksperci oraz specjaliści do spraw edukacji, środowisko akademickie, dyrektorzy szkół i nauczyciele, a także organizacje społeczeństwa obywatelskiego działające na rzecz praw dzieci.

Wśród dostojnych gości zaproszonych do udziału w panelu dyskusyjnym znalazła się również Liderka SCWEW Lublin.

Zdjęcie 35. Międzynarodowa Konferencja UNICEF (Na dużej sali konferencyjnej osiem kobiet siedzi za stołem prezydyjnym. Za nimi na brązowej ścianie wisi ekran z widoczną prezentacją multimedialną) Zdjęcie z dokumentacji SCWEW Lublin.

Zdjęcie 36. Międzynarodowa Konferencja UNICEF (Zdjęcie przedstawia siedem siedzących kobiet za stołem prezydyjnym. Za nimi na ekranie wyświetlony jest slajd z napisem A CHILD IS CHILD) Zdjęcie z dokumentacji SCWEW Lublin.

Zdjęcie 37. Międzynarodowa Konferencja UNICEF (Lider SCWEW Lublin zabiera głos w trakcie konferencji. Obok siedzą dwie kobiety) Zdjęcie z dokumentacji SCWEW Lublin.

Koncepcyjne działania podejmowane w ramach organizacji uczącej się:

Sieć współpracy

Na spotkania z kadrą Specjalistycznego Centrum Wspierania Edukacji Włączającej w ramach sieci współpracy były zaproszone wszystkie współpracujące z nami instytucje. Celem spotkań było wspólne omawianie problemów, z jakimi spotykają się w codziennej pracy nauczyciele, wymiana doświadczeń oraz wypracowanie optymalnych rozwiązań, które można zastosować uniwersalnie w pracy z uczniami z wybranymi niepełnosprawnościami. Wychodząc naprzeciw potrzebom

zgłaszanym przez uczestników zorganizowano również spotkania tematyczne o charakterze szkoleniowym:

- „Emocje – rozpoznawanie i radzenie sobie z nimi przez dzieci z niepełnosprawnościami”. Szkolenie na temat emocji u uczniów ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi poprowadziły Panie Renata Zygan – pedagog specjalny, specjalista ASD i Żaneta Polańska – psycholog z Zespołu Poradni nr 3 w Lublinie. Problem ten wielokrotnie był podnoszony na spotkaniach z dyrektorami i koordynatorami oraz na spotkaniach eksperckich w różnych szkołach. Nauczyciele, którzy wzięli udział w sieci współpracy, zwracali uwagę, że w ośrodkach specjalnych (w których klasy są nieliczne i zdecydowanie łatwiej nauczycielowi podjąć działania uspakajające ucznia dezorganizującego tok lekcji) dużo łatwiej rozwiązywać ten problem niż w szkołach masowych (w których klasy są bardzo liczne, więc nauczyciel nie ma możliwości skupienia uwagi na uczniu zakłócającym lekcję).

Zdjęcie 38. Sieć współpracy (W małej pomalowanej na zielono sali gimnastycznej dwie kobiety, które prowadzą szkolenie) Zdjęcie z dokumentacji SCWEW Lublin.

Zdjęcie 39. Sieć współpracy (Na krzesłach na tle zielonej ściany siedzi grupa uczestników szkolenia) Zdjęcie z dokumentacji SCWEW Lublin.

Nauczyciele wspólnie ze specjalistami SCWEW omawiali konkretne przykłady i (bazując na własnej wiedzy i tzw. „dobrych praktykach” wykorzystywanych we własnej pracy) próbowali budować model odpowiednich zachowań w sytuacjach trudnych lub kryzysowych.

- Spotkanie poświęcone zapoznaniu nauczycieli z nowym narzędziem diagnostycznym w postaci szkolnej oceny funkcjonalnej, uwzględniającej szerokie spektrum zróżnicowania potrzeb uczniów;
- Spotkanie szkoleniowe pt. „Asertywność w pracy z dziećmi”. Szkolenie odbyło się w Zespole Poradni nr 1 w Lublinie, a poprowadziła je dr hab. prof. UMCS Teresa Zubrzycka - Maciąg. Prowadząca szkolenie przybliżyła tematykę wspierania asertywnych zachowań dzieci na poszczególnych etapach rozwoju oraz skutków emocjonalnych wynikających z nieszanowania uczuć i potrzeb nieletnich.

Zdjęcie 40. Sieć współpracy (W dużej jasnej sali widać siedzących uczestników szkolenia. W tle ubrana na czarno kobieta prowadząca spotkanie) Zdjęcie z dokumentacji SCWEW Lublin.

- Szkolenie na temat „Profilaktyka zachowań samobójczych”. W trakcie spotkania poruszone zostały następujące zagadnienia:
 - ✓ problem zwiększającej się liczby prób samobójczych wśród dzieci i młodzieży;
 - ✓ czynniki ryzyka, które zwiększają prawdopodobieństwo popełnienia samobójstwa;
 - ✓ czynniki chroniące;
 - ✓ symptomy wskazujące na wysokie ryzyko podjęcia próby samobójczej;
 - ✓ działania profilaktyczne, jakie należy podjąć w szkołach.

Najwięcej czasu poświęcono na omówienie podstawowych zasad reagowania w sytuacji, gdy otrzymamy informacje, że uczeń planuje popełnić samobójstwo.

Osoby obecne na spotkaniu otrzymały informacje, gdzie mogą zwrócić się o pomoc w sytuacjach kryzysowych.

„Wszechstronne wspieranie rozwoju i funkcjonowania społecznego dzieci z ADHD” było tematem kolejnego spotkania w ramach sieci współpracy i samokształcenia. Spotkanie odbyło się w dniu 7 grudnia 2022 r., skierowane było do nauczycieli szkół i przedszkola objętych wsparciem SCWEW w Lublinie, a także innych zainteresowanych nauczycieli, przeprowadzone zostało przez

psychologa i pedagoga, pracowników Zespołu Poradni nr 1 w Lublinie.

Zdjęcie 41. Sieć współpracy (Przy stoliku, na którym stoi laptop, siedzą dwie kobiety prowadzące szkolenie. W tle widoczne kolorowe dekoracje) Zdjęcie z dokumentacji SCWEW Lublin.

Zdjęcie 42. Sieć współpracy (Grupa osób w czasie szkolenia. Prelegentki siedzą przy białym ekranie) Zdjęcie z dokumentacji SCWEW Lublin.

Sieć współpracy była bardzo dobrą platformą wymiany myśli, doświadczeń oraz, w ocenie uczestników, spełniła swoją rolę jako miejsce zdobycia nowych informacji na temat różnych form i metod pracy z uczniami o szczególnych potrzebach edukacyjnych. Była również ważnym elementem w strategii pracy SCWEW jako organizacji uczącej się.

Innowacje w sposobach uczenia uczniów ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi jako konsekwencja zmian w metodach pracy.

W dniach 24 – 28.10.2022 r. zespół SCWEW w Lublinie wraz z dyrektorami i koordynatorami z przedszkola i szkół ogólnodostępnych objętych wsparciem wziął udział w wizycie studyjnej w Gdańsku i Nowym Dworze Gdańskim.

W czasie pobytu w Gdańsku uczestnicy wyjazdu odwiedzili Szkołę Podstawową nr 57 im. gen. Władysława Andersa oraz Szkołę Podstawową nr 69 im. gen. St. Sosabowskiego. Celem spotkania było poznanie innowacyjnych rozwiązań wdrażanych w tych placówkach w zakresie edukacji włączającej. Innowacja pedagogiczna realizowana w Szkole Podstawowej nr 57 obejmuje swoim zakresem uczniów z zespołem Downa. Istotą innowacji jest stworzenie dzieciom warunków nauki w formie edukacji włączającej biorąc pod uwagę realizację wszystkich oczekiwań i potrzeb w zakresie edukacji, kontaktów społecznych czynników rozwojowych.

*Zdjęcie 43. Interaktywna lekcja geografii (Mała dziewczynka w żółtej bluzce stoi przed tablicą, na której jest konturowa mapa Polski i zaznacza wybrany punkt)
Zdjęcie z dokumentacji SCWEW Lublin.*

Zdjęcie 44. Interaktywna lekcja geografii (Dziewczynka z długimi włosami ubrana na niebiesko siedzi w sali lekcyjnej. Przed nią stoi laptop i karta pracy, na której widoczne są zdjęcia) Zdjęcie z dokumentacji SCWEW Lublin.

Ciekawym doświadczeniem było również poznanie innowacji językowej realizowanej przez szkołę, wspólnie ze Szkołą Abchaską nr 5 w Kutaisi. Wspólne lekcje online, realizowane w języku angielskim pozwalają uczniom na poznanie różnych tradycji i kultur.

Szkoła Podstawowa nr 69 podzieliła się z uczestnikami wyjazdu doświadczeniami, jakie zdobywa w czasie realizacji eksperymentu pedagogicznego. Innowacja realizowana jest na terenie placówki wspólnie z Fundacją Instytutu Wspomagania Rozwoju Dziecka (IWRD) w Gdańsku. Nowatorski projekt „Model edukacji włączającej dla uczniów z zaburzeniami ze spektrum autyzmu” w klasach I-III, objęty jest opieką naukową Instytutu Psychologii Uniwersytetu Gdańskiego. Istotą wprowadzonej innowacji była organizacja procesu nauki uczniów ze specjalnymi potrzebami oparta na ich udziale w wybranych zajęciach w klasach ogólnodostępnych. Uczniowie ze spektrum autyzmu uczestniczą z pełnosprawnymi kolegami w wybranych lekcjach, których dobór uzależniony jest od możliwości i potrzeb indywidualnych każdego ucznia. Pozostałe zajęcia realizowane są w oddziałach specjalnych.

Wprowadzony eksperyment ukazuje zasadność takiej organizacji nauki, ponieważ współuczestniczenie w procesie edukacyjnym uczniów pełnosprawnych i uczniów ze spektrum autyzmu pozwala realizować zarówno zadania wynikające z podstawy programowej poszczególnych przedmiotów, jak również rozwijać umiejętności społeczne i interpersonalne wszystkich uczestników eksperymentu.

Zdjęcie 45. Wizyta studyjna w Gdańsku (Pod oknem, przy biurku z laptopem, stoi młoda kobieta prowadząca spotkanie. Pod ścianą widać ekran, a na nim slajd szkoleniowy) Zdjęcie z dokumentacji SCWEW Lublin.

Zdjęcie 46. Wizyta studyjna w Gdańsku (Lider SCWEW Lublin rozmawia z Dyrektorką szkoły w Gdańsku) Zdjęcie z dokumentacji SCWEW Lublin.

W czasie wizyty studyjnej zespół SCWEW Lublin wraz z dyrektorami i koordynatorami z przedszkola i szkół ogólnodostępnych objętych wsparciem wziął udział w IV Międzynarodowej Konferencji „Współpraca edukacyjna Gdańsk - Lwów - Odessa – Kutaisi” pt. „Migracja - wyzwania i potrzeby” pod honorowym patronatem Prezydent Miasta Gdańska Aleksandry Dulkiejewicz i Konsulatu Ukrainy w Gdańsku. Podczas spotkania, obok ciekawych prelekcji wygłoszonych przez polskich, ukraińskich i gruzińskich prelegentów, odbyła się również dyskusja panelowa.

Kadra SCWEW, jako organizacja ucząca się, poszerzyła swoją perspektywę postrzegania edukacji włączającej o zagadnienia związane z problemami uczniów dotkniętych różnymi, traumatycznymi

doświadczeniami (np. wojna, wykluczenie społeczne). Szczególnie cenne były wypowiedzi uczestników panelu dyskusyjnego, ponieważ miały one charakter często osobisty, nasycony dużą porcją emocji.

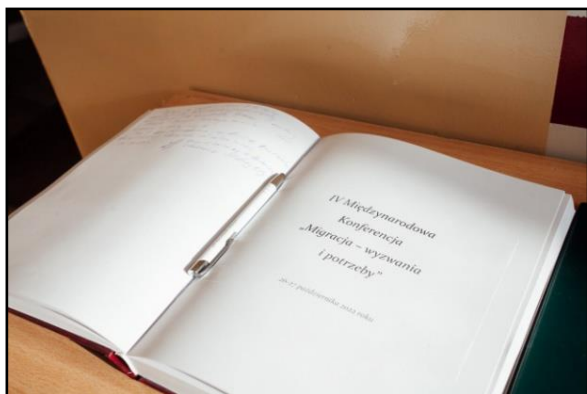
Podczas drugiego dnia IV Międzynarodowej Konferencji uczestnicy wizyty studyjnej obserwowali lekcje otwarte prowadzone przez nauczycieli Szkoły Podstawowej nr 57. Zajęcia realizowane były w grupach zróżnicowanych i prezentowały pracę zarówno z uczniem niepełnosprawnym, jak i obcojęzycznym.

Uczestnicy wyjazdu odwiedzili również SCWEW w Nowym Dworze Gdańskim. Spotkanie dało możliwość wymiany uwag, spostrzeżeń i doświadczeń z dotychczasowej realizacji działań projektowych. Zapoznano się również z pracą i organizacją placówki.

Wizyta studyjna zorganizowana w ramach projektu SCWEW pozwoliła na integrację zespołu SCWEW z dyrektorami i koordynatorami z przedszkola i szkół ogólnodostępnych objętych wsparciem. Spotkania z dyrektorami i nauczycielami gdańskich szkół ogólnodostępnych stworzyły możliwość wymiany doświadczeń, pomysłów i refleksji dotyczących zarówno sfery edukacyjnej, jak i organizacyjnej w zakresie edukacji włączającej. Wspólny wyjazd miał również wymiar motywujący do podejmowania dalszych działań wdrażających założenia edukacji włączającej.

Zdjęcie 47. Wizyta studyjna w Gdańsku (Grupa uczestników wizyty studyjnej pozuje na tle budynku Szkoły Podstawowej nr 57 w Gdańsku) Zdjęcie z dokumentacji SCWEW Lublin.

Zdjęcie 48. Międzynarodowa konferencja (Otwarta Księga Pamiątkowa z napisem: IV Międzynarodowa Konferencja „Migracja – wyzwania i potrzeby”) Zdjęcie z dokumentacji SCWEW Lublin.

Zdjęcie 49. Międzynarodowa konferencja (Lider SCWEW Lublin stoi przy mównicy i zwraca się do stojącej obok Pani Dyrektor SP nr 57 w Gdańsku) Zdjęcie z dokumentacji SCWEW Lublin.

Zdjęcie 50. Międzynarodowa konferencja (Grupa dzieci w strojach ludowych tańczy przed uczestnikami konferencji) Zdjęcie z dokumentacji SCWEW Lublin.

Zdjęcie 51. Międzynarodowa konferencja (Uczestnicy konferencji siedzą w sali gimnastycznej na tle planszy reklamującej SP nr 57 w Gdańsku) Zdjęcie z dokumentacji SCWEW Lublin.

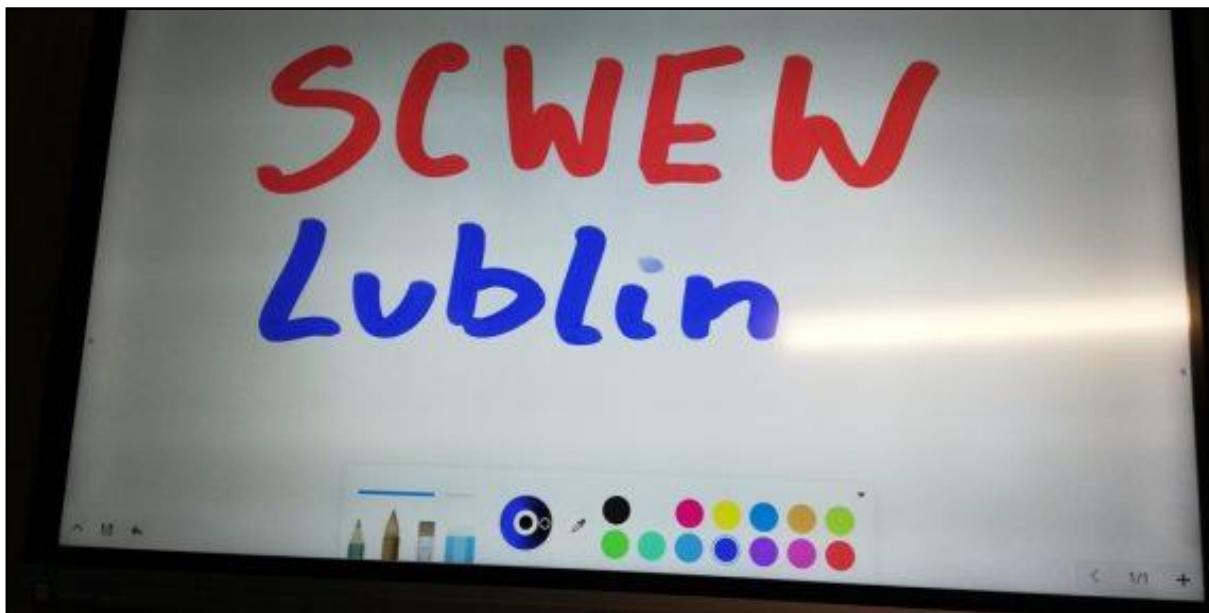
Wypożyczalnia specjalistycznego sprzętu i pomocy dydaktycznych

Jednym z kluczowych działań Specjalistycznego Centrum Wspierania Edukacji Włączającej w Lublinie, było uruchomienie w maju 2022 r. wypożyczalni specjalistycznego sprzętu i pomocy dydaktycznych. Została ona zlokalizowana w Specjalnym Ośrodku Szkolno-Wychowawczym dla Dzieci i Młodzieży Niepełnosprawnych im. Prof. Zofii Sękowskiej w Lublinie.

W celu zbadania oczekiwań placówek uczestniczących w projekcie została przeprowadzona pogłębiona diagnoza, w trakcie której koordynatorzy SCWEW z poszczególnych placówek szczegółowo określili swoje potrzeby w zakresie nauczania dzieci i młodzieży z niepełnosprawnościami. Kadra SCWEW podzieliła się swoją wiedzą i doświadczeniem w zakresie wykorzystania specjalistycznego sprzętu i pomocy dydaktycznych dedykowanych poszczególnym

niepełnosprawnościom. Owocem pogłębionej diagnozy były bardzo konkretne propozycje zgłoszone przez koordynatorów, które zostały szczegółowo i wieloaspektowo przez nich uzasadnione.

Sprzęt i pomoce dydaktyczne zostały zakupione zgodnie z zapotrzebowaniami złożonymi przez koordynatorów 6 placówek ogólnodostępnych biorących udział w pilotażowym programie edukacji włączającej. Wypożyczalnia sprzętu specjalistycznego i pomocy dydaktycznych w SCWEW stanowi zaplecze metodyczne i specjalistyczne dla nauczycieli pracujących w klasach zróżnicowanych.

Zdjęcie 52. Monitor interaktywny (Na białym ekranie napis „SCWEW Lublin” w kolorach czerwonym i niebieskim) Zdjęcie z dokumentacji SCWEW Lublin.

Celem wypożyczalni jest wsparcie szkół ogólnodostępnych oraz przedszkola biorących udział w pilotażu poprzez pełne włączenie każdego dziecka w proces kształcenia.

Pracą wypożyczalni kieruje ekspert ds. technologii wspomagających, który udzielał porad i instruktażu w zakresie doboru i obsługi sprzętu specjalistycznego.

W ramach realizacji zadań wypożyczalni były organizowane spotkania konsultacyjne, na których dokonywano wymiany informacji dotyczących wykorzystania specjalistycznego sprzętu i pomocy dydaktycznych w pracy z uczniem o specjalnych potrzebach edukacyjnych.

*Zdjęcie 53. Wypożyczalnia SCWEW
(Na czarnym regale ułożone są
kolorowe książeczki edukacyjne)
Zdjęcie z dokumentacji SCWEW
Lublin.*

*Zdjęcie 54. Wypożyczalnia SCWEW
(Na czarnym regale ułożone
komputerowe programy edukacyjne i
przenośny powiększalnik) Zdjęcie z
dokumentacji SCWEW Lublin.*

*Zdjęcie 55. Wypożyczalnia SCWEW
(Na czarnym regale ułożone
komputerowe programy edukacyjne)
Zdjęcie z dokumentacji SCWEW
Lublin.*

Jako organizacja ucząca się Zespół SCWEW nieustannie podnosił swoje kompetencje. W tym celu zorganizowane zostały różnorodne szkolenia np. szkolenie **„Jak zwiększyć samodzielność osób z autyzmem i niepełnosprawnością intelektualną”**.

Szkolenie prowadziła Pani Kinga Kowalik – trener z Ośrodka Doskonalenia Nauczycieli „Kursor” w Lublinie, specjalista w zakresie pracy z dziećmi ze spektrum autyzmu. W szkoleniach wzięli udział nauczyciele ze wszystkich placówek objętych wsparciem, w szczególności pracujący z uczniami ze spektrum autyzmu i z niepełnosprawnością intelektualną lub zainteresowani tą tematyką, pedagodzy i psychologowie, specjaliści. Szkolenie cieszyło się dużym zainteresowaniem uczestników, którzy mieli możliwość pozyskania teoretycznej i praktycznej wiedzy do wykorzystania w codziennej pracy w szkole.

Promując koncepcyjne działania w ramach organizacji uczącej się zostało przeprowadzone szkolenie **„ABAS-3 Stosowanie i interpretacja Systemu Zachowań Adaptacyjnych”**, skierowane do nauczycieli, pedagogów, psychologów oraz specjalistów ze szkół i przedszkola objętych wsparciem SCWEW.

ABAS-3 jest pierwszym w pełni znormalizowanym narzędziem na polskim rynku testów, służącym do oceny zachowań adaptacyjnych u dzieci i młodzieży. To narzędzie do oceny poziomu przystosowania społecznego, które jest drugim ważnym kryterium, obok poziomu funkcjonowania intelektualnego, w diagnozie niepełnosprawności intelektualnej.

Posiada także szereg innych zastosowań:

- pomoc w diagnozie i klasyfikacji zaburzeń rozwojowych i zaburzeń zachowania;
- diagnoza ograniczeń funkcjonalnych pojawiających się u dzieci i młodzieży z zaburzeniami i niepełnosprawnościami;
- jako narzędzie dokumentujące konieczność otrzymania przez badaną osobę określonych form wsparcia;
- w procesie planowania i monitorowania terapii lub treningu;
- do ewaluacji określonych programów terapeutycznych lub badań nad efektywnością terapii.

Szkolenie poprowadziła psycholog Magdalena Oczkowska.

SCWEW jako organizacja ucząca się, w ramach zaplanowanych w projekcie działań, uwzględniła prowadzenie **lekcji modelowych** skierowanych do wszystkich koordynatorów i nauczycieli placówek objętych wsparciem. Zajęcia prowadzone były przez wszystkich specjalistów działających w projekcie i realizowano je na różnych poziomach edukacyjnych z uczniami o zróżnicowanych i szczególnych potrzebach, wynikających z ich niepełnosprawności. Celem zajęć była praktyczna demonstracja skutecznych technik i metod pracy z uczniem.

Obserwujący zajęcia nauczyciele mogli zapoznać się z różnorodnymi formami pracy z uczniami o różnych niepełnosprawnościach, właściwą organizacją zajęć, sposobami egzekwowania wiedzy i oceniania pracy uczniów oraz budowania przyjaznego klimatu sprzyjającego nauce.⁷

Zdjęcie 56. Lekcja modelowa (W sali lekcyjnej przy biurku stoi prowadząca zajęcia, a przed nią w ławkach szkolnych siedzi trzech uczniów. Po prawej stronie widać trzy osoby obserwujące lekcję) Zdjęcie z dokumentacji SCWEW Lublin.

Wiedzę i umiejętności zdobyte podczas szkoleń kadra SCWEW miała możliwość wykorzystać opracowując i przeprowadzając, zgodnie z najnowszymi trendami, własne superwizje dla nauczycieli szkół ogólnodostępnych. Celem superwizji było podniesienie jakości pracy pedagogów

⁷ <https://scwev.lublin.eu/> [dostępność 28-06-2023]

prowadzących zajęcia z uczniami o szczególnych potrzebach edukacyjnych oraz wsparcie merytoryczne i metodyczne.

Odpowiedzią na pytania, problemy, wątpliwości nauczycieli placówek objętych wsparciem, dotyczące sposobów realizacji procesu nauczania ucznia posiadającego orzeczenie o potrzebie kształcenia specjalnego w warunkach szkoły ogólnodostępnych były **spotkania eksperckie** prowadzone przez specjalistów SCWEW. Spotkania odbywały się cyklicznie, zgodnie z przyjętym harmonogramem, a ich tematyka uzależniona była od zgłaszanych przez koordynatorów potrzeb. Kadre SCWEW tworzą specjaliści z wieloletnim doświadczeniem zawodowym w pracy z uczniami o szczególnych potrzebach edukacyjnych, co pozwoliło udzielać kompetentnych i profesjonalnych porad podczas **indywidualnych spotkań z rodzicami**, realizowanych na terenie placówek objętych wsparciem w ramach projektu. Z troską i uwagą kadra SCWEW pochylała się nad problemami wychowawczymi i edukacyjnymi zgłaszanymi przez rodziców. Indywidualne konsultacje stwarzały możliwość poszerzenia wiedzy na temat sposobów funkcjonowania dzieci niepełnosprawnych w środowisku pozaszkolnym z perspektywy rodziców. Spotkania te były szczególnie cenną płaszczyzną wymiany doświadczeń i pozwalały na wzajemne uczenie się ich uczestników.

Istotnym elementem SCWEW jako organizacji uczącej się był udział w konferencjach i szkoleniach organizowanych przez ORE:

W dniach 12-13 lipca 2022 r. odbyła się w Warszawie konferencja naukowa ORE „Edukacja wysokiej jakości dla wszystkich – wspieranie realizacji założeń edukacji włączającej w praktyce szkolnej”. Uczestnicy dwudniowej konferencji zorganizowanej przez Ośrodek Rozwoju Edukacji podjęli dyskusję na temat współczesnych trendów w zakresie edukacji włączającej na płaszczyźnie międzynarodowej oraz o konieczności współpracy szkół ogólnodostępnych ze specjalnymi oraz jakości wsparcia kadry pedagogicznej.

Eksperci, uczestniczący w tym ważnym wydarzeniu podejmowali problem wsparcia specjalistów zaangażowanych w promowanie założeń edukacji włączającej w krajach europejskich. Prelegenci przedstawiali doświadczenia w tym zakresie realizowane w systemach oświaty Włoch, Niemiec, Portugalii czy Gruzji oraz krajów skandynawskich. Uczestnicy poznali współczesne tendencje w nauczaniu uczniów o szczególnych potrzebach edukacyjnych.

Jednym z poruszanych tematów była także działalność Specjalistycznych Centrów Wspierających Edukację Włączającą jako rozwiązanie zapewniające wysokiej jakości edukację dla wszystkich uczniów. Dyskutowano również na temat szans i wyzwań związanych ze współpracą szkół specjalnych i ogólnodostępnych.

*Zdjęcie 57. Kadra SCWEW (Na tle slajdu przedstawiającego tytuł konferencji pozują trzy kobiety i jeden mężczyzna)
Zdjęcie z dokumentacji SCWEW Lublin.*

Zdjęcie 58. Uczestnicy konferencji naukowej ORE (Uczestnicy panelu dyskusyjnego siedzą w półokręgu. Na pierwszym planie prowadząca dyskusję) Zdjęcie z dokumentacji SCWEW Lublin.

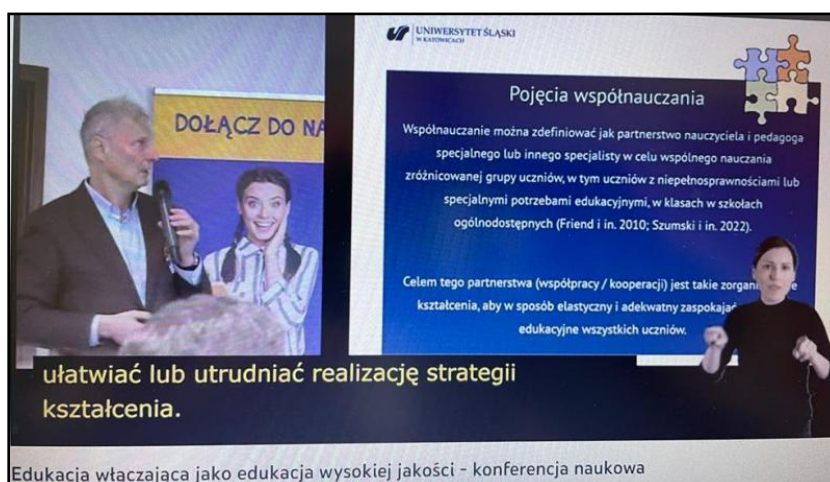
W ramach organizacji uczącej się 21 listopada 2022r. kadra SCWEW uczestniczyła w kolejnej konferencji naukowej online zorganizowanej przez ORE „Edukacja włączająca jako edukacja wysokiej jakości”.

Konferencja zorganizowana była przez Wydział Pedagogiki Uniwersytetu Kazimierza Wielkiego w Bydgoszczy, Polskie Towarzystwo Pedagogiczne oraz Ministerstwo Edukacji i Nauki.

Podczas konferencji eksperci z całej Polski, reprezentujący różne środowiska, rozmawiali o jakości edukacji włączającej. Starano się wypracować zasady wdrażania edukacji włączającej z pełną odpowiedzialnością za efektywne kształcenie dzieci i młodzieży.

Zdjęcie 59. Uczestnicy konferencji ORE (Zrzut ekranu przedstawiający obserwatorów panelu dyskusyjnego siedzących naprzeciw czterech osób biorących udział w dyskusji. W dolnym prawym rogu tłumaczka języka migowego) Zdjęcie z dokumentacji SCWEW Lublin.

Zdjęcie 60. Konferencja ORE „Edukacja włączająca jako edukacja wysokiej jakości” (Zrzut ekranu przedstawiający przemawiającego uczestnika konferencji oraz slajd z prezentacji. W dolnym prawym rogu tłumaczka języka migowego) Zdjęcie z dokumentacji SCWEW Lublin.

„Model wczesnego wspomagania rozwoju (WWR) skoncentrowany na rodzinie i środowisku – teraźniejszość i przyszłość” to temat kolejnej konferencji, która odbyła się 8 grudnia 2022 r. Udział w niej wzięła kadra SCWEW, specjaliści oraz nauczyciele przedszkola objętego wsparciem.

Zdjęcie 61. Konferencja online ORE (Zrzut ekranu przedstawiający temat konferencji oraz kolorowe logo konferencji) Zdjęcie z dokumentacji SCWEW Lublin.

W dniach 30-31 stycznia 2023 r. specjaliści SCWEW podnosili swoje kompetencje zawodowe biorąc udział w międzynarodowej konferencji „Zdrowie psychiczne wyzwaniem naszych czasów – Rola SCWEW we wspieraniu dzieci/uczniów z problemami psychicznymi”.

Podczas obrad plenarnych i warsztatowych poruszone zostały następujące zagadnienia:

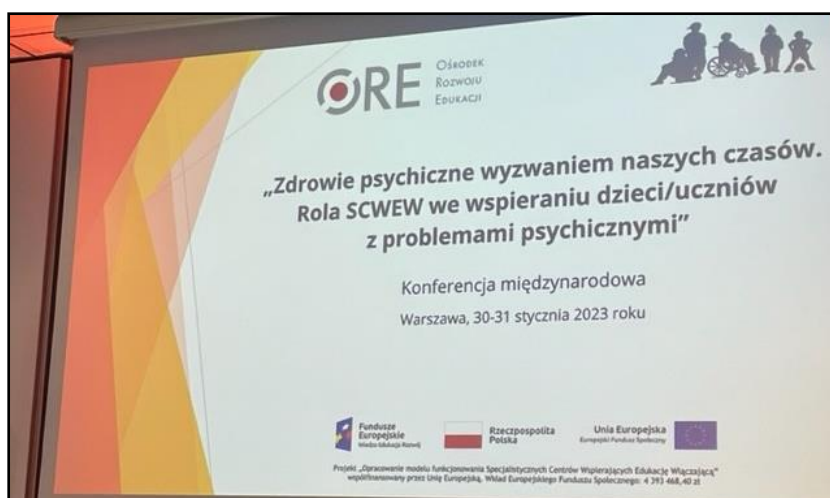
- identyfikowanie potrzeb dzieci/uczniów w sytuacji kryzysu oraz zwrócenie uwagi na pogarszającą się kondycję psychiczną;
- rozpoznawanie zaburzeń psychicznych dzieci/uczniów, możliwości i form interwencji kryzysowej na poziomie przedszkola/szkoły oraz zapoznanie z działaniami profilaktycznymi w przedszkolu/szkole, mającymi na celu zapobieganie zaburzeniom psychicznym wśród dzieci/uczniów;
- upowszechnianie wiedzy i doświadczeń realizowanych przez SCWEW w trakcie pilotażu, popularyzowanie tematyki dobrostanu psychicznego oraz równego i powszechnego dostępu do pomocy psychologicznej i psychiatrycznej.

W czasie konferencji przedstawiciele SCWEW Kraków, Ropczyce, Wrocław i Brzeg Dolny dzielili się dobrymi praktykami i zastosowanymi rozwiązaniami w działalności SCWEW.

W drugim dniu konferencji odbyły się warsztaty, których tematyka związana była ze zdrowiem psychicznym dzieci/uczniów.

„Podejmowane tematy to:

- Rola szkoły w profilaktyce zachowań ryzykownych;
- Architektura dobrych emocji w szkole;
- Możliwości i formy interwencji kryzysowej na poziomie szkoły;
- Plasterki na tęsknotę, czyli literatura leczy duszę (trauma, depresja).⁸

Zdjęcie 62. Konferencja ORE (Zdjęcie ekranu z widocznym logotypem ORE oraz tytułem konferencji) Zdjęcie z dokumentacji SCWEW Lublin.

⁸ <https://www.ore.edu.pl/> [dostępność 28-06-2023]

Zdjęcie 63. Panel dyskusyjny konferencji ORE (Pięć uczestniczek panelu dyskusyjnego konferencji siedzi obok ekranu z prezentacją multimedialną. Z prawej strony moderator dyskusji) Zdjęcie z dokumentacji SCWEW Lublin.

W styczniu i lutym 2023 r. przedstawiciele SCWEW uczestniczyli w szkoleniach uzupełniających organizowanych przez ORE w Centrum Szkoleniowym w Sulejówku. Było to kolejne działanie podejmowane w ramach założeń organizacji uczącej się.

Kadra SCWEW Lublin wzięła aktywny udział w następujących szkoleniach:

- Obserwacja wspierająca, superwizja edukacyjna dla nauczycieli oraz monitorowanie jakości oferowanego wsparcia z wykorzystaniem narzędzi do samooceny;
- Wypalenie zawodowe nauczycieli, jak sobie radzić i przeciwdziałać;
- Przygotowanie tekstów i materiałów edukacyjnych w wersjach łatwych do czytania i zrozumienia;
- Projektowanie uniwersalne, uniwersalne instrumenty wsparcia, racjonalne dostosowania dla dzieci i uczniów ze zróżnicowanymi potrzebami;
- Przygotowanie nauczycieli przedszkoli/szkół ogólnodostępnych do stosowania oceny funkcjonalnej jako podstawy projektowania działań edukacyjnych.

W dniach 11-12 stycznia 2023r. odbyło się szkolenie **Obserwacja wspierająca, superwizja edukacyjna dla nauczycieli oraz monitorowanie jakości oferowanego wsparcia z wykorzystaniem narzędzi do samooceny**

Zajęcia prowadzone były nie tylko w formie wykładów, ale też w formie warsztatowej, co umożliwiło praktyczne przyswojenie wiedzy przez uczestników i wspólnie opracowanie modelu GROW oraz Koła kompetencji.

Uczestnicy, umiejętnie aktywizowani i wspierani przez prowadzącego, mieli możliwość przeprowadzenia indywidualnych i grupowych sesji superwizji oraz opracowania arkusza monitoringu/ewaluacji i arkusza refleksji po przeprowadzonej obserwacji wspierającej.

Kadra SCWEW uzupełniła swoją wiedzę na temat roli i znaczenia superwizji w pracy nauczyciela, poznała techniki metody pracy superwizyjnej oraz modele organizacji i prowadzenia superwizji.

Przedstawiciele SCWEW uczestniczyli również w szkoleniu **Wypalenie zawodowe nauczycieli, jak sobie radzić i przeciwdziałać**, które prowadziła pani Agnieszka Szwejkowska.

Program doskonalenia obejmował następujące obszary tematyczne:

- Rozpoznanie sygnałów ostrzegawczych i symptomów źródeł stresu, przyczyn i etapów wypalenia zawodowego. Sposoby radzenia sobie z pierwszymi objawami wypalenia zawodowego;
- Radzenie sobie ze stresem jako główna metoda zapobiegania wypaleniu zawodowemu, eliminacja źródeł stresu w środowisku pracy, techniki redukowania stresu;
- Superwizja edukacyjna (wspierająca) jako przestrzeń wzajemnej współpracy, wsparcia i wymiany doświadczeń nauczycieli i specjalistów na rzecz przeciwdziałania wypaleniu zawodowemu;
- Sposoby przeciwdziałania wypaleniu zawodowemu/sposoby ochrony przed zjawiskiem wypalenia zawodowego/strategie zapobiegania wypaleniu zawodowemu.

Szkolenie w dużej mierze miało charakter warsztatowy, co znacząco wpłynęło na jego wymiar praktyczny i wysoką ocenę uczestników. Ćwiczenia proponowane przez prowadzącą okazały się bardzo inspirujące i zachęcały uczestników do wdrażania ich w swojej codziennej pracy. Proponowane i szczegółowo omawiane techniki redukowania stresu, których celem jest zapobieganie wypaleniu zawodowemu, pozwalały szerzej przyjrzeć się omawianym zagadnieniom. Bardzo cenne były również uwagi dotyczące pracy i zadań stawianych ekspertom. Szczególnie wartościowa okazała się wiedza z zakresu przeprowadzania superwizji edukacyjnej (wspierającej). Uwagi, zasady, praktyczne wskazówki wyniesione ze szkolenia okazały się bardzo pomocne we współpracy specjalistów SCWEW z nauczycielami szkół ogólnodostępnych objętych wsparciem SCWEW, szczególnie w czasie prowadzonych przez nich superwizji.

Szkolenie pozwoliło przyjrzeć się zagadnieniom stresu i wypalenia zawodowego z nowej, ciekawej perspektywy. Kadra SCWEW poszerzyła swój warsztat pracy o praktyczne techniki i umiejętności. Wiedza zdobyta podczas szkolenia pozwala na efektywne jej wykorzystanie w praktyce edukacyjnej w środowisku szkolnym oraz w czasie realizacji założeń realizowanych w ramach działalności SCWEW.

W dniach 1-2 lutego 2023 r. przedstawiciele kadry SCWEW podnosili swoje kompetencje zawodowe podczas szkolenia **Przygotowanie tekstów i materiałów edukacyjnych w wersjach łatwych do czytania i zrozumienia**.

Program zajęć obejmował następujące zagadnienia:

- Tekst łatwy do czytania i zrozumienia, zastosowanie, podstawy prawne;

- Standardy plainlanguage;
- Standardy easy to read;
- Tworzenie i analizowanie tekstów łatwych do czytania i rozumienia.

Szkolenie wyposażyło uczestników w wiele nowych i ciekawych informacji na temat plainlanguage oraz easy to read. Prosty język jest to sposób komunikacji z masowym odbiorcą, w taki sposób, aby czytelnik zrozumiał komunikaty zawarte w tekście już po pierwszej lekturze. Zakłada on maksymalne upraszczanie komunikatów, tak aby odbiorca, niezależnie od poziomu wykształcenia czy znajomości terminów technicznych, mógł je zrozumieć. Plainlanguage znajduje zastosowanie przede wszystkim w przypadku pism urzędowych, jednak jego standardy dotyczą właściwie każdego obszaru, który zakłada projektowanie tekstów. Istotną informacją zdobytą podczas szkolenia było stwierdzenie, że krótsze zdania, dzięki temu, że przekazują konkretną informację, są dla odbiorców bardziej wartościowe. Przy tworzeniu tekstów nie należy używać strony biernej, a zwiększyć ilość czasowników. Świadome wprowadzanie ich do tekstu nie tylko sprawia, że treść jest dla odbiorcy zrozumiała, ale także bardziej przystępna. Kiedy zwracamy się do czytelnika w sposób bezpośredni, staje się on aktywnym odbiorcą. Prowadząca podkreślała również, jak ważna jest prawidłowa hierarchia nagłówków, spis treści, listy punktowane, infografiki i dodatkowe wyróżnienia, ponieważ to te elementy ułatwiają odbiorcom nawigowanie po tekście. Uczestnicy dowiedzieli się również, że „kolejnym stopniem uproszczenia treści jest standard easy to read. Informacja easy to read powinna być łatwa w znalezieniu, przeczytaniu i zrozumieniu. Od pierwszych liter słów easy to read powstał skrót ETR.

Z tak przygotowanej informacji skorzystają m.in. osoby z niepełnosprawnością intelektualną, Głuche, osoby w spektrum autyzmu oraz takie, dla których język polski nie jest językiem ojczystym. Tekst przygotowany zgodnie ze standardem tekstu łatwego będzie różnił się od prostej polszczyzny formatowaniem, wykorzystaniem ilustracji, a także jeszcze większym stopniem uproszczenia treści.”⁹

W trakcie szkolenia zaprezentowane zostały liczne, ciekawe przykłady stron internetowych, na których można odnaleźć teksty opracowane w standardzie plainlanguage i ETR.

Prowadząca utwierdziła słuchaczy w przekonaniu, że opracowanie tekstu zgodnie z wskazanymi wzorami i zasadami może być początkowo skomplikowane i czasochłonne. Zawsze należy jednak mieć na uwadze korzyści i efekty końcowe czyli wzrost dostępności, poszerzenie grona odbiorców tekstu oraz oszczędność ich czasu.

Dużym atutem szkolenia była praca warsztatowa, ponieważ pozwoliła ona na praktyczne przyswojenie i pogłębianie wiedzy teoretycznej przekazanej przez prowadzącą. W trakcie

⁹ Sztajerwald Aleksandra, *Tekst łatwy do czytania = tekst dostępny dla wszystkich*, <https://epale.ec.europa.eu/> [dostępność 28-06-2023]

warsztatów tworzone były własne teksty opracowane zgodnie z poznanymi podczas szkolenia zasadami. Bardzo ciekawym doświadczeniem była praca w grupach, w trakcie której konstruowane były historie w standardzie ETR z otrzymanych ilustracji.

Udział w szkoleniu był dla cennym doświadczeniem i znacząco wzbogacił warsztat pracy uczestników – przedstawicieli kadry SCWEW. Prowadząca przekazywała treści w sposób bardzo przystępny, a atmosfera w grupie sprzyjała przyswajaniu nowych wiadomości i umiejętności. Każdy z uczestników mógł podzielić się z innymi swoimi doświadczeniami, pomysłami i spostrzeżeniami.

Wiedzę i doświadczenie zdobyte w trakcie szkolenia zespół SCWEW wykorzystał podczas działań doradczo – szkoleniowych, realizowanych w szkołach ogólnodostępnych objętych projektem.

Kolejne szkolenie w Centrum Szkoleniowym w Sulejówku odbyło się w dniach 6 i 7.02.2023. Jego temat brzmiał: **Projektowanie uniwersalne, uniwersalne instrumenty wsparcia, racjonalne dostosowania dla dzieci i uczniów ze zróżnicowanymi potrzebami**. Szkolenie prowadziła pani Agnieszka Kopeć-Fila.

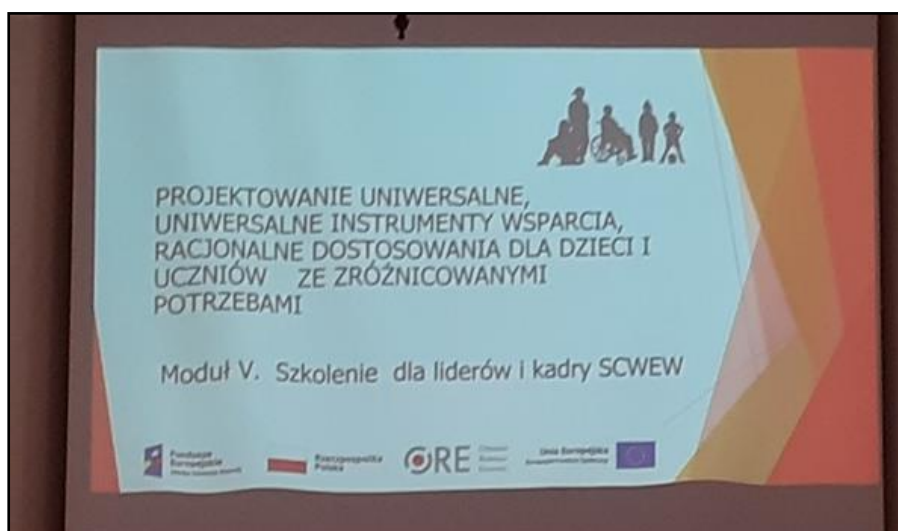
Celem szkolenia było wyposażenie kadry SCWEW w praktyczne umiejętności stosowania w praktyce edukacyjnej zasad uniwersalnego projektowania. Podczas wykładów i warsztatów uczestnicy poznali zastosowania, zasady i przykłady projektowania uniwersalnego w edukacji, projektowali zajęcia lekcyjne z dostosowaniem przestrzeni klasy, szkoły.

Wypracowane na warsztatach materiały okazały się pomocne podczas prezentowanych lekcji modelowych, m.in. obserwowanych przez przedstawicieli ORE.

Należy tu docenić przeniesienie akcentów podczas szkolenia na formę działań warsztatowych, która przełożyła się na praktyczny odbiór wiedzy i dominowała w ciągu dwóch dni. Wspólne rozmowy oraz wymiana doświadczeń poprzez przywoływanie konkretnych przykładów z życia szkoły uzyskało bardzo wysoką ocenę kadry SCWEW. Dwudniowe szkolenie stało się doskonałą przestrzenią wymiany doświadczeń.

Zdjęcie 64. Szkolenie w Sulejówku (Uczestniczka szkolenia przegląda teczkę z materiałami informacyjnymi) Zdjęcie z dokumentacji SCWEW Lublin.

Zdjęcie 65. Szkolenie w Sulejówku (Slajd z tytułem szkolenia) Zdjęcie z dokumentacji SCWEW Lublin.

W odpowiedzi na zgłaszane przez uczestników potrzeby w zakresie pogłębienia i usystematyzowania wiedzy dotyczącej obserwacji wspierającej i superwizji edukacyjnej zorganizowane zostały przez ORE szkolenia tematyczne podejmujące te zagadnienia. Szkolenie zorganizowane przez ORE spotkało się z dużym zainteresowaniem i było odpowiedzią na realne potrzeby środowiska SCWEW. W trakcie spotkań zwracano uwagę na istotną rolę, jaką spełnia superwizja w oddziaływaniu profilaktycznym w procesie wypalenia zawodowego.

Zdjęcie 66. Szkolenie w Sulejówku (Kobiety uczestniczące w szkoleniu w trakcie zajęć warsztatowych) Zdjęcie z dokumentacji SCWEW Lublin.

Dnia 13 i 14 lutego 2023 r. specjaliści SCWEW uczestniczyli w szkoleniu uzupełniającym zorganizowanym przez ORE dla liderów i kadry Specjalistycznych Centrów Wspierających Edukację Włączającą. Tematem szkolenia było **Przygotowanie nauczycieli przedszkoli/szkół ogólnodostępnych do stosowania oceny funkcjonalnej jako podstawy projektowania działań edukacyjnych**. Prowadząca szkolenie dr Dorota Podgórska-Jachnik zapoznała uczestników z nowym narzędziem diagnostycznym w postaci szkolnej oceny funkcjonalnej, uwzględniającej szerokie spektrum zróżnicowania potrzeb uczniów. Szkolna ocena funkcjonalna to nowy model oceny potrzeb oraz planowania i udzielania wsparcia uczniom, a także ich najbliższym osobom.

Zdjęcie 67. Szkolenie w Sulejówku (Na pierwszym planie przy stoliku siedzą trzy uczestniczki szkolenia. W tle widać inne kobiety biorące udział w zajęciach) Zdjęcie z dokumentacji SCWEW Lublin.

Zdjęcie 68. Szkolenie w Sulejówku (Cztery przedstawicielki SCWEW Lublin pozują na tle tematycznego slajdu szkolenia. W tle widoczne logo ORE) Zdjęcie z dokumentacji SCWEW Lublin.

Diagnoza funkcjonalna polega na określeniu poziomu funkcjonowania dziecka w różnych aspektach i sferach rozwoju. Podczas diagnozy oceniany jest rozwój dziecka w różnych sytuacjach. Pozwala ona na określenie słabych i mocnych stron dziecka oraz ustalenie jego potrzeb i sposobów ich zaspokajania.

Prowadząca szkolenie przedstawiła dokładnie:

- czym jest ocena funkcjonalna;
- jakie są etapy jej przeprowadzenia;
- co się uwzględnia w ocenie funkcjonalnej;
- kto może ją przeprowadzić.

Na szkoleniu omówiono schemat oceny funkcjonalnej dziecka z rozróżnieniem etapów edukacyjnych w oparciu o kroki metodyczne w tworzeniu narzędzia szkolnej oceny funkcjonalnej (SZOF), strukturę i kwalifikatory ICF przy tworzeniu arkusza obserwacji ucznia.

Uczestnicy szkolenia omówili stosowane w ocenie funkcjonalnej przykładowe narzędzia oraz na podstawie studium przypadków wyjaśniali swoje wątpliwości.

Szkolenie przeprowadzone było na wysokim poziomie, uczestnicy otrzymali pakiet cennych informacji i narzędzi do wykorzystania z uczniami na każdym poziomie kształcenia. Prowadzone dyskusje między uczestnikami pozwalały na wymianę doświadczeń i dzielenie się pomysłami na realizację różnych działań.

Informacje przekazane przez panią dr Dorotę Podgórską-Jachnik były bardzo konkretne i przydatne w pracy pedagogicznej z uczniem. Specjaliści SCWEW wykorzystali je tworząc własne arkusze obserwacji uczniów oraz opracowując opinie o uczniach oraz arkusze WOPFU. Uzyskane informacje są na bieżąco przekazywane nauczycielom pracującym w placówkach objętych wsparciem SCWEW. W ramach sieci współpracy zostało zorganizowane spotkanie, poświęcone

zapoznaniu nauczycieli z narzędziem diagnostycznym SZOF. Wśród uczestników wywiązała się dyskusja o przydatności nowego narzędzia. Specjaliści SCWEW swoją wiedzę na temat nowych narzędzi diagnostycznych przekazywali również na spotkaniach z pedagogami specjalnymi zatrudnionymi w szkołach ogólnodostępnych, którzy od września 2022 r. zostali zatrudnieni w szkołach ogólnodostępnych zgodnie z polityką oświatową. Okazało się, że przekazane narzędzia są niezwykle cenne i przydatne w ich codziennej pracy.

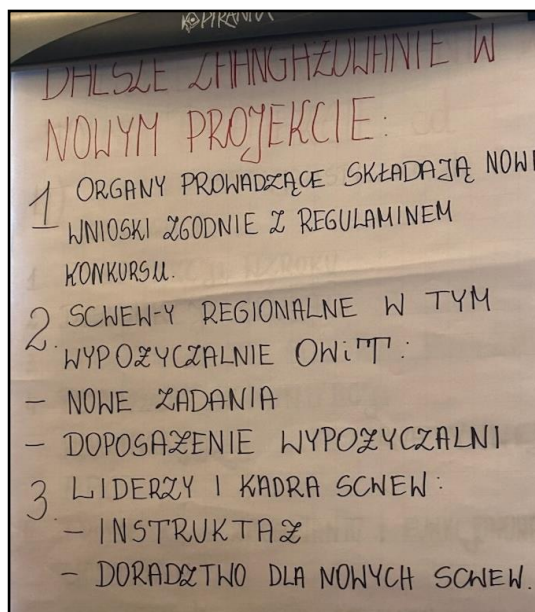
Zrealizowany cykl szkoleń był okazją nie tylko do pogłębienia wiedzy uczestników, ale również doskonałą platformą wymiany doświadczeń oraz nawiązywania pogłębionych relacji z uczestnikami projektu SCWEW z całej Polski. Szkolenia prowadzone głównie w formie warsztatowej w znaczący sposób podnosiły ich jakość i przydatność, czego wyrazem była bardzo wysoka ocena wystawiona przez biorących w nich udział nauczycieli. Pozyskana wiedza i umiejętności praktyczne zostały w pełni wykorzystane przez specjalistów SCWEW podczas realizacji zadań uwzględnionych w projekcie. Nauczyciele placówek ogólnodostępnych objętych wsparciem podkreślali bogactwo, przydatność i innowacyjność rozwiązań przekazywanych przez nas informacji.

W dniach 27 – 28 lutego w Centrum Szkoleniowym ORE w Sulejówku odbyło się kolejne spotkanie Liderów SCWEW.

Był to czas dzielenia się doświadczeniami, spostrzeżeniami i refleksjami oraz rozmowy na temat przyszłości Specjalistycznych Centrów Wspierania Edukacji włączającej.

Zdjęcie 69. Szkolenie w Sulejówku (Na sali konferencyjnej uczestniczki szkolenia pracują w grupach) Zdjęcie z dokumentacji SCWEW Lublin.

Zdjęcie 70. Szkolenie w Sulejówku (Ręcznie wykonany plakat przedstawiający wypracowane efekty pracy grupowej jednego z zespołów) Zdjęcie z dokumentacji SCWEW Lublin.

Inną formą szkolenia były spotkania online, w których – jako organizacja ucząca się – uczestniczyła kadra SCWEW, koordynatorzy szkół i przedszkola objętych wsparciem

Szkolenia miały miejsce od 21.02.2022r. do 31.03.2022r.

Tematyka szkoleń:

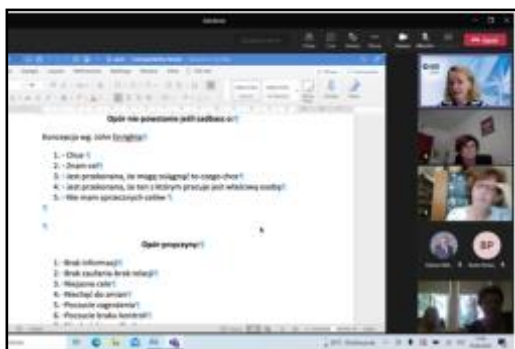
- Edukacja włączająca;
- Funkcjonowanie przedszkola/szkoły zgodnie z założeniami edukacji włączającej;
- Edukacja zdalna/hybrydowa w przedszkolu włączającym i szkole włączającej.

W dniach od 04.04.2022r. do 29.04.2022r. odbyło się kolejne szkolenie, którego tematyka obejmowała następujące zagadnienia:

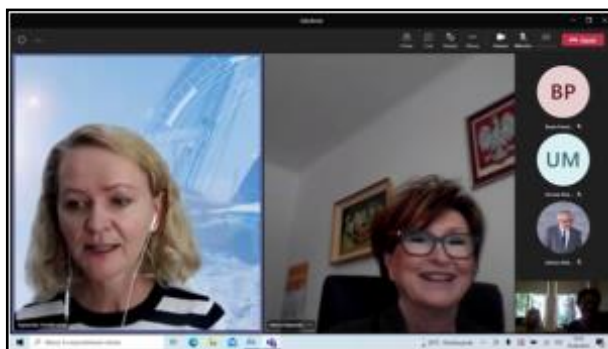
- SCWEW jako instytucja wspierająca;
- Współpraca w pracy SCWEW;
- Planowanie pracy nauczyciela w szkole włączającej;
- Metody pracy w klasie zróżnicowanej;
- Ocenianie uczniów w klasie zróżnicowanej;
- Praca z dorosłymi.

Szkolenia organizowane były przez **Ośrodek Rozwoju Edukacji**.

W projekcie uwzględnione zostały również odrębne szkolenia online adresowane dla kadry specjalistów SCWEW Lublin. Zespół uczestniczył w cyklu szkoleń prowadzonych przez Panią Agnieszkę Szwejkowską – psychologa, mentora i coacha. Tematyka zajęć była różnorodna i wynikała z oczekiwań i potrzeb zgłaszanych przez uczestników. Pierwsze spotkanie miało na celu omówieniu dotychczasowych doświadczeń z działań podejmowanych w ramach projektu. Spotkania stwarzały możliwość podzielenia się z superwizorem uwagami i spostrzeżeniami wynikającymi z indywidualnych i grupowych rozmów z nauczycielami i rodzicami objętych wsparciem placówek ogólnodostępnych. Prowadząca przekazywała cenne wskazówki do wykorzystania w dalszej realizacji projektu.

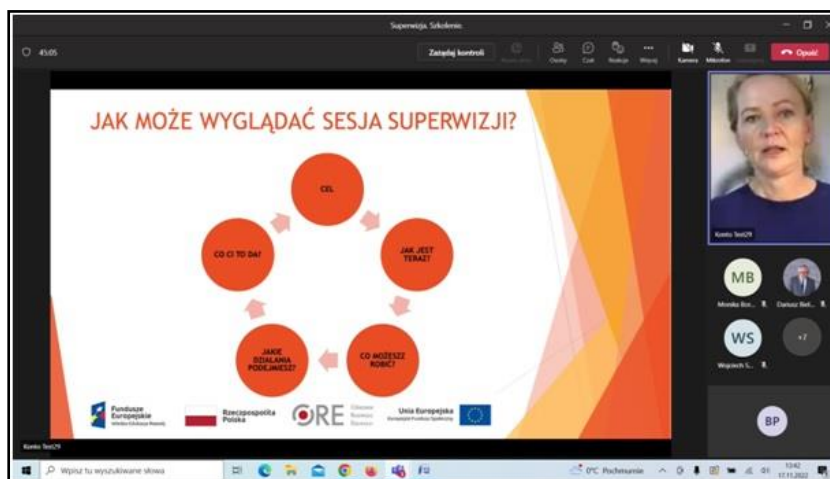

Zdjęcie 71. Supervizja online (Zrzut ekranu w trakcie szkolenia. Po prawej stronie widoczni zalogowani uczestnicy. W części centralnej program szkolenia) Zdjęcie z dokumentacji SCWEW Lublin.

Zdjęcie 72. Supervizja szkolenie online (Zrzut ekranu w trakcie szkolenia. Po prawej stronie widoczni zalogowani uczestnicy. W części centralnej po lewej prowadząca, po prawej – lider SCWEW Lublin) Zdjęcie z dokumentacji SCWEW Lublin.

Jednym z tematów, który szczegółowo omówiła pani Agnieszka Szwejkowska na kolejnych spotkaniach, była efektywna superwizja oraz narzędzia służące do jej przeprowadzenia. Prowadząca szczególną uwagę zwróciła na budowanie właściwych relacji między uczestnikami superwizji oraz istotę informacji zwrotnej, której celem jest doskonalenie pracy nauczyciela. Przekazane wiadomości zostały wykorzystane przez uczestników szkolenia w procesie planowania własnych superwizji dla nauczycieli placówek ogólnodostępnych objętych wsparciem w ramach działalności SCWEW.

Zdjęcie 73. Superwizja szkolenie online (Zrzut ekranu w trakcie szkolenia. Po prawej stronie widoczni zalogowani uczestnicy. W części centralnej - treści szkoleniowe) Zdjęcie z dokumentacji SCWEW Lublin.

W trakcie trwania projektu odbyły się 2 wizyty monitorujące realizację zdań przez zespół SCWEW. Pierwsza obserwacja miała formę online i odbywała się w trakcie spotkania specjalistów SCWEW z koordynatorem i dyrektorem jednej ze szkół objętych wsparciem.

W dniu 20 lutego 2023 r. gościliśmy panie: Agnieszkę Pietrykę - kierownika projektu SCWEW 1 i SCWEW 2, Dorotę Pysak – głównego eksperta merytorycznego ds. funkcjonowania SCWEW oraz Ewę Wojnicką – specjalistę ds. rozliczania i monitorowania projektów grantowych.

Wizyta obejmowała ocenę funkcjonowania wypożyczalni sprzętu specjalistycznego i pomocy dydaktycznych w siedzibie SCWEW oraz obserwację zajęć modelowych w Szkole Podstawowej nr 39 im. Szarych Szeregów w Lublinie. Panie uczestniczyły również w przeprowadzonej przez specjalistę SCWEW obserwacji wspierającej/superwizji koleżeńskej w Szkole Podstawowej nr 30 im. Króla Kazimierza Wielkiego w Lublinie.

Zdjęcie 74. Wizyta monitorująca (Grupa młodzieży siedzi w półokręgu na kolorowych matach, w tle widać trzy nauczycielki prowadzące zajęcia. Jedna z nich stoi przy białej tablicy) Zdjęcie z dokumentacji SCWEW Lublin.

Zdjęcie 75. Wizyta monitorująca (Młodzież pracuje w grupach, siedząc na podłodze. Nauczycielka pochyla się nad jedną z grup) Zdjęcie z dokumentacji SCWEW Lublin.

Zdjęcie 76. Wizyta monitorująca (Grupa młodzieży siedzi w półokręgu na kolorowych matach, w tle widać trzy nauczycielki prowadzące zajęcia. Jedna z nich stoi przy białej tablicy) Zdjęcie z dokumentacji SCWEW Lublin.

Dla kadry SCWEW jako organizacji uczącej się, wizyty monitorujące były cennym źródłem informacji zwrotnych. Pozytywna ocena podejmowanych w ramach projektu zadań, dla specjalistów jako kadry stale podnoszącej swoje kompetencje zawodowe, miała charakter silnie motywujący do dalszej pracy.

Zakończenie. Efektywność działań jednostek w ramach organizacji uczącej się.

Współpraca SCWEW z placówkami ogólnodostępnymi objętymi wsparciem w ramach realizacji projektu oparta na zasadach organizacji uczącej się stanowi skuteczną strategię poprawy jakości kształcenia. Podejmowane działania miały charakter wielopoziomowy i wieloaspektowy w zakresie wzajemnej wymiany wiedzy i doświadczenia. Transformacja organizacji pracy szkół realizujących projekt zgodnie z modelem organizacji uczącej się wynikała z wyzwań, jakie stawia obecny system edukacji i przemiany zachodzące we współczesnym świecie.

Wypracowanie nowego paradygmatu edukacyjnego wskazało nowe perspektywy samodoskonalenia i rozwoju wszystkich uczestniczących w projekcie nauczycieli, którzy stali się otwarci na przemiany w procesie dydaktycznym, gotowi do przełamywania stereotypów myślowych i zadaniowych oraz na tworzenie nowej wizji szkoły i postrzegania miejsca ucznia w procesie uczenia się.

Wnioski i rekomendacje wynikające ze współpracy koordynatorów i specjalistów SCWEW w ramach organizacji uczącej się:

Gwarancją osiągnięcia zakładanych celów projektu była wzorowa współpraca specjalistów SCWEW z koordynatorami z placówek ogólnodostępnych. Wzajemne, otwarte relacje pozwoliły na dogłębne poznanie środowiska każdej placówki, specyfiki ich pracy i pojawiających się problemów, co pozwoliło na udzielenie realnego wsparcia. Współpraca nauczycieli ze szkoły specjalnej z pedagogami placówek ogólnodostępnych przynosiła obopólne korzyści, ponieważ pozwalała spojrzeć na problematykę edukacji uczniów o szczególnych potrzebach z nowej perspektywy. Podstawą zmiany spojrzenia było kierowanie się prawdziwie pojętym dobrem dziecka, a w sytuacjach trudnych, gotowość do poszukiwania nowych rozwiązań i wyzwań. Wypracowane skuteczne strategie radzenia sobie z wyzwaniami wychowawczymi i edukacyjnymi stało się wartością dodaną dla wszystkich nauczycieli biorących udział w projekcie. Wspólne budowanie organizacji uczącej się wpłynęło na kreowanie nowej wiedzy, jej gromadzenie i dzielenie się nią oraz na doskonalenie umiejętności praktycznych, niezbędnych do codziennej pracy z uczniem o szczególnych potrzebach edukacyjnych. Zdobyta wiedza stała się podstawą do świadomego wdrażania modelu edukacji włączającej, co było głównym celem realizacji projektu „Bądźmy razem – edukacja włączająca edukację przyszłości”.

„Bądźmy razem – edukacja włączająca edukacją przyszłości”

Podsumowanie realizacji projektu w kontekście podnoszenia kompetencji nauczycieli w podejmowaniu skutecznych i efektywnych działań na rzecz edukacji włączającej:

Czas spędzony na współpracy nauczycieli szkoły specjalnej z nauczycielami z placówek ogólnodostępnych efektywnie wpłynął na podniesienie ich kompetencji zawodowych. Przekrojowa, bogata tematyka spotkań eksperckich, konsultacji indywidualnych i grupowych, superwizji oraz lekcji modelowych, licznych szkoleń, a także dyskusji prowadzonych w ramach sieci współpracy pozwoliła na szerokie zapoznanie się z problematyką pedagogiki specjalnej. Dzięki wskazówkom przekazanych przez kadre SCWEW nauczyciele szkół ogólnodostępnych utwierdzili się w przekonaniu, że nauczanie w klasie, w której znajdują się dzieci o zróżnicowanych potrzebach edukacyjnych, jest możliwe. Nauczyciele objęci wsparciem kadry SCWEW mieli poczucie „zaopiekowania”, zwracali się do specjalistów SCWEW z różnorodnymi problemami dotyczącymi pracy z uczniem o specjalnych potrzebach edukacyjnych. Kadra SCWEW, posiadając bogate doświadczenie w pracy z uczniami niepełnosprawnymi, potrafiła zaproponować często nieoczywiste możliwości rozwiązania danego problemu. Pedagodzy szkół ogólnodostępnych zostali wyposażeni w wiedzę na temat nowoczesnych, specjalistycznych pomocy dydaktycznych, wykorzystywanych w procesie nauczania, poznali nowości technologiczne, wspomagające pracę z każdym uczniem, zapoznali się z różnorodnymi formami i metodami na zajęciach dydaktycznych i rewalidacyjnych.

Bibliografia

- Europejska Agencja ds. Specjalnych Potrzeb i Edukacji Włączającej, 2014 r. Pięć kluczowych przesłań dla edukacji włączającej. Od teorii do praktyki. Odense, Dania: Europejska Agencja ds. Specjalnych Potrzeb i Edukacji Włączającej.
- JACHIMCZAK, B. (2018). Kształcenie nauczycieli dla edukacji włączającej. *Studia Edukacyjne*, 48, 33-43.
- JACHIMCZAK, B. (2019). Nauczyciel w edukacji włączającej. W: I. CHRZANOWSKA, G. SZUMSKI (red.), *Edukacja włączająca w przedszkolu i szkole* (s. 44-53). Warszawa: Wydawnictwo FRSE.
- KOŁODZIEJCZYK, R. 1 ROCZNIKI PEDAGOGICZNE Tom 12 (48), numer 3 – 2020 Gotowość nauczycieli do pracy w systemie edukacji włączającej.
- KRAKOWIAK K. (red.) (2017). Diagnostyka specjalnych potrzeb rozwojowych i edukacyjnych dzieci i młodzieży. Standardy, wytyczne oraz wskazówki do przygotowywania i adaptacji narzędzi diagnostycznych dla dzieci i młodzieży z wybranymi specjalnymi potrzebami rozwojowymi i edukacyjnymi. Warszawa: ORE.
- Liderzy edukacji włączającej, <https://www.ore.edu.pl/2017/11/liderzy-edukacji-wlaczajacej/> (dostęp: 11.07.2020). Poradnik dla nauczycieli i wychowawców (s. 168-173). Warszawa: ORE.
- SENGE, P., Piąta dyscyplina. Teoria i praktyka organizacji uczących się, Warszawa, Dom Wydawniczy ABC, 1998.
- SENGE, P., Piąta dyscyplina. Teoria i praktyka organizacji uczących się, Warszawa, Oficyna Wolters Kluwer Business, 2012.
- SZCZEPKOWSKA, K. (2019). Edukacja włączająca w szkole – szanse i wyzwania. Warszawa.
- SZCZEPKOWSKA, K. (2019). Współpraca z rodzicami, czyli jak rozmawiać o edukacji włączającej. Warszawa: ORE.
- SZUMSKI, G., Firkowska-Mankiewicz A., Wokół edukacji włączającej, Warszawa, Wyd. APS, 2010.
- SZUMSKI, G. (2019). Zróżnicowane grupy uczniów – jakie problemy? W: CHRZANOWSKA, I., SZUMSKI, G. (red.), *Edukacja włączająca w przedszkolu i szkole* (s. 62-69). Warszawa: Wydawnictwo FRSE.
- TARWACKI, M. (2015). Edukacja włączająca – przyszłość polskiej edukacji. Warszawa: ORE.
- TOMASZEWSKA, A. (2019). Nowa rola placówek specjalnych. W: CHRZANOWSKA, I., SZUMSKI, G. (red.), *Edukacja włączająca w przedszkolu i szkole* (s. 264-275). Warszawa: Wydawnictwo FRSE.
- ZACHARUK, T., Edukacja włączająca szansą dla wszystkich uczniów, „Meritum” 2011, Nr 1 (20).

Spis wykresów

Wykres 1. Liczba wychowanków i uczniów z orzeczeniem o potrzebie kształcenia specjalnego.....	6
Wykres 2. Podział orzeczeń o potrzebie kształcenia specjalnego.	6
Wykres 3. Różne poziomy kształcenia.	7
Wykres 4. Procentowy wskaźnik przedszkoli.....	8
Wykres 5. Uczniowie posiadający orzeczenie o potrzebie kształcenia specjalnego.	8

Spis zdjęć

Zdjęcie 1. Przedszkole 32 w Lublinie (Parterowy budynek przedszkola. Schody do wejścia głównego. Przed budynkiem okrągła, kolorowa ławka, wokół trawnik, drzewa i krzewy.) Zdjęcie ze strony internetowej przedszkola.	13
Zdjęcie 2. Plac zabaw (Dwójka małych dzieci na zjeżdżalni, a obok biegnący chłopiec) Zdjęcie ze strony internetowej przedszkola.	14
Zdjęcie 3. Ćwiczenia plastyczne (Przy stoliku sześćcioro dzieci rysuje kolorowymi kredami na czarnych kartonach) Zdjęcie ze strony internetowej przedszkola.	14
Zdjęcie 4. Ćwiczenia plastyczne (Grupa małych dzieci w niebieskich koszulkach i białych czapkach bawi się na kolorowym dywanie) Zdjęcie ze strony internetowej przedszkola.	14
Zdjęcie 5. SP nr 18 w Lublinie (Wejście główne do trzykondygnacyjnego jasnego budynku szkoły) Zdjęcie ze strony internetowej szkoły.	15
Zdjęcie 6. Ćwiczenia komputerowe (Grupa dzieci w pracowni komputerowej przy stolikach buduje roboty z klocków lego) Zdjęcie ze strony internetowej szkoły.	16
Zdjęcie 7. Warsztaty chemiczne (Uczniowie klasy ósmej w białych fartuchach i niebieskich rękawicach ochronnych przeprowadzają doświadczenie) Zdjęcie ze strony internetowej szkoły.	16
Zdjęcie 8. Interaktywna lekcja (Uczniowie w sali lekcyjnej siedzą w ławkach, na oczach mają wirtualne gogle, a na uszach słuchawki) Zdjęcie ze strony internetowej szkoły.	16
Zdjęcie 9. Zajęcia rowerowe (Czworo młodszych dzieci w niebieskich kaskach jedzie na rowerach w miasteczku ruchu drogowego) Zdjęcie ze strony internetowej szkoły.	16
Zdjęcie 10. Świetlica szkolna (Uśmiechnięta mała dziewczynka w czarnej masce karnawałowej z białymi piórami) Zdjęcie ze strony internetowej szkoły.	16
Zdjęcie 11. Świetlica szkolna (Trzy dziewczynki i jeden chłopiec siedzą na podłodze. Przed nimi stoi nauczycielka trzymająca marionetkę) Zdjęcie ze strony internetowej szkoły.	16
Zdjęcie 12. SP nr 30 w Lublinie. Panorama budynków szkoły (Widok z góry na teren szkoły: kremowo-zielony budynek szkoły, a obok dwa duże nowoczesne boiska szkolne. W tle osiedle mieszkaniowe) Zdjęcie ze strony internetowej szkoły.	17
Zdjęcie 13. Świetlica szkolna (Grupa dzieci siedzi na podłodze z kolorowych puzzli. Z zainteresowaniem przyglądają się pomocom prezentowanym przez nauczycielkę prowadzącą zajęcia) Zdjęcie ze strony internetowej szkoły.	18
Zdjęcie 14. Sala szkolna (Grupa młodzieży siedząca na krzesłach ogląda slajdy) Zdjęcie ze strony internetowej szkoły.	18
Zdjęcie 15. Sala lekcyjna (Uśmiechnięte dzieci siedzą parami w ławkach, każde z nich podnosi do góry zielone jabłko. Na ławkach leżą przybory szkolne, a na podłodze przy ławkach kolorowe plecaki) Zdjęcie ze strony internetowej szkoły.	18
Zdjęcie 16. SP nr 39 w Lublinie. (Główne wejście do budynku szkoły. Po prawej stronie na trawniku granitowy pomnik i dwie tablice pamiątkowe. Wokół zielone drzewa i krzewy) Zdjęcie ze strony internetowej szkoły.	19
Zdjęcie 17. Zajęcia artystyczne (W sali gimnastycznej na środku kolorowej dużej chusty siedzi chłopiec. Nauczycielka i dzieci siedzą wokół i trzymają końce chusty) Zdjęcie ze strony internetowej szkoły.	20
Zdjęcie 18. Zajęcia świetlicowe (Duża grupa dzieci siedzi na podłodze. Kilkoro z nich siedząc w kręgu trzyma kartki z tekstem lektury. W tle cztery osoby dorosłe) Zdjęcie ze strony internetowej szkoły.	20
Zdjęcie 19. Zajęcia świetlicowe (Dzieci siedzą na kolorowej wykładzinie, jedna dziewczynka zgłasza się do odpowiedzi. Przed nimi stoi nauczyciel w stroju zebry, a obok niego stoi dziewczynka. W tle widać ławki szkolne, a na podłodze leży pięć białych kartek) Zdjęcie ze strony internetowej szkoły.	20
Zdjęcie 20. Zajęcia sportowe (Dwóch chłopców w czerwonych kapokach płynie na jednoosobowych kajakach. Wokół woda) Zdjęcie ze strony internetowej szkoły.	20

Zdjęcie 21. Panorama 24 LO w Lublinie (Widok z góry na nowoczesny biały budynek szkoły położony wśród jednego z osiedli mieszkaniowych) Zdjęcie ze strony internetowej szkoły.	21
Zdjęcie 22. Uroczystość szkolna (Uroczystość na sali gimnastycznej: uczniowie ubrani są w stroje galowe. Na środku stoi poczet sztandarowy. Trzech uczniów w pierwszym rzędzie trzyma flagi narodowe) Zdjęcie ze strony internetowej szkoły.	22
Zdjęcie 23. Chór szkolny (Chórzystki ubrane w czerwone bluzki i szare długie spódnice stoją na podwyższeniu. Przodem do nich stoi dyrygentka w czarnej sukience. W tle szara kotara i ekran z prezentacją multimedialną) Zdjęcie ze strony internetowej szkoły.	22
Zdjęcie 24. Akcja charytatywna (Dziewczynka i dwóch chłopców oklejają czerwono – białym papierem duże tekturowe pudełko) Zdjęcie ze strony internetowej szkoły.	23
Zdjęcie 25. Budynek Technikum Mechanicznego w Lublinie (Przed jasnożółtym, trzypiętrowym budynkiem rosną wysokie zielone świerki) Zdjęcie ze strony internetowej szkoły.	23
Zdjęcie 26. Pracownia automatyki (Na jasnych stolikach w sali lekcyjnej stoją komputery i trzy duże urządzenia w kształcie prostopadłościanów) Zdjęcie ze strony internetowej szkoły.	24
Zdjęcie 27. Drukarka 3D (Na ciemnym, metalowym stoliku stoi jasnoniebieska drukowana bryła. Nad nią widoczne są elementy drukarki 3D) Zdjęcie ze strony internetowej szkoły.	24
Zdjęcie 28. Pracownia obrabiarek sterowanych numerycznie (CNC)(W pomieszczeniu dwa duże urządzenia oraz stół z komputerem) Zdjęcie ze strony internetowej szkoły.	24
Zdjęcie 29. Budynek internatu (Na pierwszym planie biała duża skrzynia z zasadzonymi roślinami. W tle tunel ogrodniczy i budynek internatu) Zdjęcie ze strony internetowej szkoły.	24
Zdjęcie 30. Spotkanie koordynatorów SCWEW Lublin (Przy stole konferencyjnym siedzi osiem osób) Zdjęcie z dokumentacji SCWEW Lublin.	25
Zdjęcie 31. Spotkanie koordynatorów SCWEW Lublin (Wokół stołu siedzi sześć kobiet) Zdjęcie z dokumentacji SCWEW Lublin.	26
Zdjęcie 32. Konferencja otwierająca SCWEW Lublin (Grupa osób w масечkach ochronnych pozująca do zdjęcia. Na pierwszym planie dzieci ubrane w kolorowe świąteczne stroje, za nimi Minister Edukacji i Nauki oraz przedstawiciele władz miasta i kuratorium) Zdjęcie z dokumentacji SCWEW Lublin.	29
Zdjęcie 33. Konferencja otwierająca SCWEW Lublin (Minister Edukacji i Nauki stoi przy mównicy, obok tłumaczka języka migowego. Z tyłu widoczna papierowa panorama Zamku Lubelskiego oraz banery promujące SCWEW) Zdjęcie z dokumentacji SCWEW Lublin.	30
Zdjęcie 34. Konferencja otwierająca SCWEW Lublin (Uczestnicy spotkania w масечkach ochronnych siedzą na sali konferencyjnej z zachowaniem dystansu społecznego) Zdjęcie z dokumentacji SCWEW Lublin.	31
Zdjęcie 35. Międzynarodowa Konferencja UNICEF (Na dużej sali konferencyjnej osiem kobiet siedzi za stołem prezydialnym. Za nimi na brązowej ścianie wisi ekran z widoczną prezentacją multimedialną) Zdjęcie z dokumentacji SCWEW Lublin.	32
Zdjęcie 36. Międzynarodowa Konferencja UNICEF (Zdjęcie przedstawia siedem siedzących kobiet za stołem prezydialnym. Za nimi na ekranie wyświetlony jest slajd z napisem A CHILD IS CHILD) Zdjęcie z dokumentacji SCWEW Lublin.	32
Zdjęcie 37. Międzynarodowa Konferencja UNICEF (Lider SCWEW Lublin zabiera głos w trakcie konferencji. Obok siedzą dwie kobiety) Zdjęcie z dokumentacji SCWEW Lublin.	32
Zdjęcie 38. Sieć współpracy (W małej pomalowanej na zielono sali gimnastycznej dwie kobiety, które prowadzą szkolenie) Zdjęcie z dokumentacji SCWEW Lublin.	33
Zdjęcie 39. Sieć współpracy (Na krzesłach na tle zielonej ściany siedzi grupa uczestników szkolenia) Zdjęcie z dokumentacji SCWEW Lublin.	33
Zdjęcie 40. Sieć współpracy (W dużej jasnej sali widać siedzących uczestników szkolenia. W tle ubrana na czarno kobieta prowadząca spotkanie) Zdjęcie z dokumentacji SCWEW Lublin.	34

Zdjęcie 41. Sieć współpracy (Przy stoliku, na którym stoi laptop, siedzą dwie kobiety prowadzące szkolenie. W tle widoczne kolorowe dekoracje) Zdjęcie z dokumentacji SCWEW Lublin.	35
Zdjęcie 42. Sieć współpracy (Grupa osób w czasie szkolenia. Prelegentki siedzą przy białym ekranie) Zdjęcie z dokumentacji SCWEW Lublin.	35
Zdjęcie 43. Interaktywna lekcja geografii (Mała dziewczynka w żółtej bluzce stoi przed tablicą, na której jest konturowa mapa Polski i zaznacza wybrany punkt) Zdjęcie z dokumentacji SCWEW Lublin.	36
Zdjęcie 44. Interaktywna lekcja geografii (Dziewczynka z długimi włosami ubrana na niebiesko siedzi w sali lekcyjnej. Przed nią stoi laptop i karta pracy, na której widoczne są zdjęcia) Zdjęcie z dokumentacji SCWEW Lublin.	36
Zdjęcie 45. Wizyta studyjna w Gdańsku (Pod oknem, przy biurku z laptopem, stoi młoda kobieta prowadząca spotkanie. Pod ścianą widać ekran, a na nim slajd szkoleniowy) Zdjęcie z dokumentacji SCWEW Lublin.	37
Zdjęcie 46. Wizyta studyjna w Gdańsku (Lider SCWEW Lublin rozmawia z Dyrektorką szkoły w Gdańsku) Zdjęcie z dokumentacji SCWEW Lublin.	37
Zdjęcie 47. Wizyta studyjna w Gdańsku (Grupa uczestników wizyty studyjnej pozuje na tle budynku Szkoły Podstawowej nr 57 w Gdańsku) Zdjęcie z dokumentacji SCWEW Lublin.	38
Zdjęcie 48. Międzynarodowa konferencja (Otwarta Księga Pamiątkowa z napisem: IV Międzynarodowa Konferencja „Migracja – wyzwania i potrzeby”) Zdjęcie z dokumentacji SCWEW Lublin.	39
Zdjęcie 49. Międzynarodowa konferencja (Lider SCWEW Lublin stoi przy mównicy i zwraca się do stojącej obok Pani Dyrektor SP nr 57 w Gdańsku) Zdjęcie z dokumentacji SCWEW Lublin.	39
Zdjęcie 50. Międzynarodowa konferencja (Grupa dzieci w strojach ludowych tańczy przed uczestnikami konferencji) Zdjęcie z dokumentacji SCWEW Lublin.	39
Zdjęcie 51. Międzynarodowa konferencja (Uczestnicy konferencji siedzą w sali gimnastycznej na tle planszy reklamującej SP nr 57 w Gdańsku) Zdjęcie z dokumentacji SCWEW Lublin.	39
Zdjęcie 52. Monitor interaktywny (Na białym ekranie napis „SCWEW Lublin” w kolorach czerwonym i niebieskim) Zdjęcie z dokumentacji SCWEW Lublin.	40
Zdjęcie 53. Wypożyczalnia SCWEW (Na czarnym regale ułożone są kolorowe książeczki edukacyjne) Zdjęcie z dokumentacji SCWEW Lublin.	41
Zdjęcie 54. Wypożyczalnia SCWEW (Na czarnym regale ułożone komputerowe programy edukacyjne i przenośny powiększalnik) Zdjęcie z dokumentacji SCWEW Lublin.	41
Zdjęcie 55. Wypożyczalnia SCWEW (Na czarnym regale ułożone komputerowe programy edukacyjne) Zdjęcie z dokumentacji SCWEW Lublin.	41
Zdjęcie 56. Lekcja modelowa (W sali lekcyjnej przy biurku stoi prowadząca zajęcia, a przed nią w ławkach szkolnych siedzi trzech uczniów. Po prawej stronie widać trzy osoby obserwujące lekcję) Zdjęcie z dokumentacji SCWEW Lublin.	42
Zdjęcie 57. Kadra SCWEW (Na tle slajdu przedstawiającego tytuł konferencji pozują trzy kobiety i jeden mężczyzna) Zdjęcie z dokumentacji SCWEW Lublin.	44
Zdjęcie 58. Uczestnicy konferencji naukowej ORE (Uczestnicy panelu dyskusyjnego siedzą w półokręgu. Na pierwszym planie prowadząca dyskusję) Zdjęcie z dokumentacji SCWEW Lublin.	44
Zdjęcie 59. Uczestnicy konferencji ORE (Zrzut ekranu przedstawiający obserwatorów panelu dyskusyjnego siedzących naprzeciw czterech osób biorących udział w dyskusji. W dolnym prawym rogu tłumaczka języka migowego) Zdjęcie z dokumentacji SCWEW Lublin.	45
Zdjęcie 60. Konferencja ORE „Edukacja włączająca jako edukacja wysokiej jakości” (Zrzut ekranu przedstawiający przemawiającego uczestnika konferencji oraz slajd z prezentacji. W dolnym prawym rogu tłumaczka języka migowego) Zdjęcie z dokumentacji SCWEW Lublin.	45
Zdjęcie 61. Konferencja online ORE (Zrzut ekranu przedstawiający temat konferencji oraz kolorowe logo konferencji) Zdjęcie z dokumentacji SCWEW Lublin.	45

Zdjęcie 62. Konferencja ORE (Zdjęcie ekranu z widocznym logotypem ORE oraz tytułem konferencji) Zdjęcie z dokumentacji SCWEW Lublin.	46
Zdjęcie 63. Panel dyskusyjny konferencji ORE (Pięć uczestniczek panelu dyskusyjnego konferencji siedzi obok ekranu z prezentacją multimedialną. Z prawej strony moderator dyskusji) Zdjęcie z dokumentacji SCWEW Lublin.....	47
Zdjęcie 64. Szkolenie w Sulejówku (Uczestniczka szkolenia przegląda teczkę z materiałami informacyjnymi) Zdjęcie z dokumentacji SCWEW Lublin.	51
Zdjęcie 65. Szkolenie w Sulejówku (Slajd z tytułem szkolenia) Zdjęcie z dokumentacji SCWEW Lublin....	51
Zdjęcie 66. Szkolenie w Sulejówku (Kobiety uczestniczące w szkoleniu w trakcie zajęć warsztatowych) Zdjęcie z dokumentacji SCWEW Lublin.	52
Zdjęcie 67. Szkolenie w Sulejówku (Na pierwszym planie przy stoliku siedzą trzy uczestniczki szkolenia. W tle widać inne kobiety biorące udział w zajęciach) Zdjęcie z dokumentacji SCWEW Lublin.	52
Zdjęcie 68. Szkolenie w Sulejówku (Cztery przedstawicielki SCWEW Lublin pozują na tle tematycznego slajdu szkolenia. W tle widoczne logo ORE) Zdjęcie z dokumentacji SCWEW Lublin.	53
Zdjęcie 69. Szkolenie w Sulejówku (Na sali konferencyjnej uczestniczki szkolenia pracują w grupach) Zdjęcie z dokumentacji SCWEW Lublin.	54
Zdjęcie 70. Szkolenie w Sulejówku (Ręcznie wykonany plakat przedstawiający wypracowane efekty pracy grupowej jednego z zespołów) Zdjęcie z dokumentacji SCWEW Lublin.	54
Zdjęcie 71. Superwizja online (Zrzut ekranu w trakcie szkolenia. Po prawej stronie widoczni zalogowani uczestnicy. W części centralnej program szkolenia) Zdjęcie z dokumentacji SCWEW Lublin.	55
Zdjęcie 72. Superwizja szkolenie online (Zrzut ekranu w trakcie szkolenia. Po prawej stronie widoczni zalogowani uczestnicy. W części centralnej po lewej prowadząca, po prawej – lider SCWEW Lublin) Zdjęcie z dokumentacji SCWEW Lublin.	55
Zdjęcie 73. Superwizja szkolenie online (Zrzut ekranu w trakcie szkolenia. Po prawej stronie widoczni zalogowani uczestnicy. W części centralnej - treści szkoleniowe) Zdjęcie z dokumentacji SCWEW Lublin.	56
Zdjęcie 74. Wizyta monitorująca (Grupa młodzieży siedzi w półokręgu na kolorowych matach, w tle widać trzy nauczycielki prowadzące zajęcia Jedna z nich stoi przy białej tablicy) Zdjęcie z dokumentacji SCWEW Lublin.	57
Zdjęcie 75. Wizyta monitorująca (Młodzież pracuje w grupach siedząc na podłodze. Nauczycielka pochyla się nad jedną z grup) Zdjęcie z dokumentacji SCWEW Lublin.	57
Zdjęcie 76. Wizyta monitorująca (Grupa młodzieży siedzi w półokręgu na kolorowych matach, w tle widać trzy nauczycielki prowadzące zajęcia. Jedna z nich stoi przy białej tablicy) Zdjęcie z dokumentacji SCWEW Lublin.	57

ul. Hirszfelda 6

20-092 Lublin

Tel. 81-747-14-23

Email: sekretariat@scwew.lublin.eu

<https://scwew.lublin.eu>